

Metropoolia

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

*Ole rõõmus ja hõiska, sa Siioni linn ja ehi end rõõmuga, Jumala Kogodus!
Vaata, sinu Kuningas tuli õiguses emaesli sälu seljas istudes. Ja lapsed laulsid Temale:
Hosianna kõrges, kiidetud oled Sina rohkelt helde, heida armu meie peale.
(Palmipuudepäha salmstihhiira)*

Foto: Gennadi Baranov 2019

Õigeusu pühapäev

dega: „tõde on tunnustatud ja vale mine-ma aetud (—) nõnda me mõtleme, nõnda räägime, nõnda kuulutame Kristust, meie tõelist Jumalat ja austame Tema pühasid kõnes, kirjas, mõttes, ohvritega, pühamutes ja pühakujudel.

Kristust kummardame ja teenime kui oma Jumalat ja Issandat, pühasid aga austame meie kõikide Issanda kaudu kui Tema us-tavaid teenijaid ja kummardame neid nii palju, kui neile kohane.”

Ajapikku, sajandite jooksul, avardub Õigeusu pühapäeva tähendus. Varem mõisteti sõna „õigeusk” all ennekõike dogmasid, mida tunnistati patriarhaatides ja autokefaalsetes kirikutes, mis olid ühes osaduses Konstantinoopoli Oikumeenilise Patriarhaadiga. Kahtlemata on hea ja vajalik, et kirik tunnistab ühemõtteliselt oma usku. Seejuures saame aga üha enam aru, et armastust ja hoolt peab jaguma ka nende vastu, kes on eksiteel ning kes ei suuda oma mõtetes tõel ja eksitusel vahet teha.

Õigeusu kiriku kaasatus oikumeenilisse liikumisse, ühtsuse poole pürgimine teiste kirikutega, ei saa ühest küljest tähendada oma põhiliste tõekspidamiste hülgamist või lahendamist, aga teisest küljest ei saa ka silmi kinni pigistada nende parasiitsete uskumuste ees, mis võivad levida õigeusu kirikus endaski, mis võivad mustata sõna „õigeusuline” nii, et seda kasutatakse millegi kohta, mis võivad olla tarbetud või vaid pinnapealne lisandus või ebausk.

„Kristuse Kogodus on saanud tagasi „Kalli ilu, Päästja Kristuse ning Jumalaema ja kõigi pühade kallid ja pühad kujud” (—) „Keda me austame, selle kuju hoida ärgem pidagem häbiks (—) see on meile auks, kui me inimesekssaanud Ju-

mala kuju vagalt kummardame, aga seda Jumalaks ei pea.”

Need tekstid ja laulud, mida me loeme ning laulame selle pühapäeva õhtu- ja hommikuteenistusel, räägivad meie Päästja Jeesuse Kristuse lihakssaamise tegelikusest. Tõepoolest, ikoonideks kutsutavate piltide austamise alus ja põhjendus on Jumala Poja lihakssaamises.

Ikooni eesmärk ei ole pakkuda rahuldust meie meeltele, just vastupidi: iga kord kutsub ta meid üles paastuma ja siin ma räägin pilgu paastumisest. Ikooni eesmärk on panna vaikima iga pealiskaudne pilk, et me oma usuga valgustatud ihusilmadega saaksime viimaks üles leida Jeesuse. Meie enda usu kaudu antakse meile võimetus tõdeda, et Kristuse kujutise kaemuses võime lõpuks ka iseennast tundma õppida. Me näeme, et oma pattu saab näha üksnes oma pilgu vaikus, mis on vaimulikus kaemuses suunatud ristilöödud Kristusele. Meie patt on seal, kuhu ta on kirjutatud: Jeesuse armastavasse ihusse, kus Tema jumalik Sõna on vaikus ja valgus. Õigeusu pühapäeva pealaul ei ütle midagi muud, kui kuulutab Kristusele, meie armsale Jumalale, et me kummardame Tema kõige puhtama kuju ees, paludes oma pattude andeksandmist. Mitte ikoon pole see, mis andestab, vaid Kristus.

Suur õigeusu teoloog isa Georgi Metalinos, kes oli tuntud ka oma suurepärase mälu poolest, palub meil panna tähele, et meie ei kordaks Pilaatuse viga, kui ta pöördus Jeesuse poole küsides Temalt: „Mis on tõde” (Jh 18:38)? Sest tegelik küsimus on „kes on tõde”. Just see peab olema meie küsimus, sest tõde pole idee ega mingi teooria või süsteem, vaid hoopis üks nägu: lihakssaanud jumaliku Sõna, Jeesuse Kristuse kõige pühim pale.

Just seetõttu saamegi kinnitada, et meie Jelul Kristuses on üksainus tõeline eesmärk: osadus Jumalaga, teisisõnu jumalikustamine nõnda, et inimene saab osaduses Jumala mitteloodud toimeväega „armu poolest” selleks, kelleks Jumal on oma loomu poolest: alguseta ja lõputa olendiks. See on pääsemise kristlik tähendus.

Me ei räägi siin inimeste moraali Mtäiustamisest, vaid uueks loomisest Kristuses, inimeste ja ühiskonna uueks loomisest olemusliku suhte kaudu Kristusega, kes on Jumala lihakssaanud ilmumine ajaloos. Püha Paulus ütleb meile (2Kr 5:17): „Kui keegi on Kristuses, siis ta on uus loodu”. See, kes on koos Kristusega, saab uueks looduks. Seepärast võime kristlastena öelda, et Jumala igavese ja ajatu Sõna, Jeesuse lihakssaamine, Tema päästev astumine meie ajaloolisse aega kuulutab sõna otseses mõttes uue ajastu algust. See ajastu kestab aegade lõpuni ja hõlmab ehtsaid, tõeliselt pühi kristlasi. Püha Johannes Kuldsuul on igati alust öelda, et kirik on „vaimulik arstikoda”, kus tervenemine toimub palve ja paastu kaudu.

Tervenemine toimub paastu kaudu kõigest sellest, mis eraldab, vastandab, mis ütleb „ei”. Südamepalve on meie paastumise allikas ja annab meile elu. Püha Iisak Stürlane ütleb, et kui me kogu oma südamega palvetame, siis me võime näha „Püha Vaimu koitu”, mis on ka armastuse ja kaastunde koit kõigi inimeste vastu.

Head ja püha õigeusu pühapäeva. Aamen!

24. märts 2024

† Stefanus,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Meie elu peab kuulutama rahu

Selle aasta 21. märtsil möödus veerand sajandit meie kirikupea, metropoliit Stefanuse ametisseastamisest. 9. märtsil 1999. a. toimunud kirikukongress oli valinud piiskop Stefanuse meie kiriku esikarjaseks ning Konstantinoopoli püha sinod oli ta ametisse nimetanud. Selle sündmuse meenutamiseks usutles **Piret Riim** meie metropoliiti.

Millised on olnud teie hinnangul nende 25 aasta kolm kõige olulisemat proovikivi?

Minu esimene külaskäik Eestisse oli 1997. aastal. Jäin siia kolmeks kuuks, veebruarist aprillini. Tollane Soome kiriku peapiiskop Johannes soovis, et patriarhaadi poolt tuleks keegi siia appi toimetama ja abistama teenistustega suure paastu ja kannatusnä-dala ajal. Selle kolme kuu jooksul sain tut-

vuda kogu Eestiga: käisin kõik meie kogudused läbi ja teenisin 40 liturgiat.

Mulle avaldas kaks asja väga suurt muljet. Esiteks Setumaa vanad naised nagu ka Kihnu naised ja Kihnu kultuur. Puutusin esimest korda kokku siinse kultuurilise rikkuse täiusega.

Teine aspekt, mis muljet avaldas, oli meie kiriku tollane suur vaesus. Enamik kirikuid olid väga halvas seisus. Meie vaimulikel oli raskusi isegi ühest punktist teise liikumisega, sest neil polnud bensiini ostmiseks raha.

Naasin Prantsusmaale. See siin oli huvitav seiklus, aga tollal ma veel ei osanud ette kujutada, et tulen ja hakkan selle kiriku juhtiks. Muidugi hiljem sain aru, et tegemist oli väikese testiga, mille patriarhaat ja peapiiskop Johannes mulle tegid, et näha, kuidas siia keskkonda sobitun.

1999. aastal ühel ilusal hommikul sain kõne ühelt advokaadilt Ateenas, kes andis teada, et mind on valitud Eesti kirikujuhiks. Hiljem sain teada, et üheks põhjuseks oli see, et kirjutasin pärast 1997. aasta visiiti selle kohta 40-leheküljelise raporti. Tuli välja, et see raport avaldas nii patriarhile kui ka Soome peapiiskopile nii tugevalt muljet, et mind otsustati siia saata.

Mäletan, saabusin Tallinnasse 1999. aasta veebruaris, et leida peavari ja asjad üle vaadata. Sain kokku ja tutvusin inimestega, kes siin kohapeal toimetasiid ja olid vastutavad, nagu isa Emmanuel, hr Henn Tosso jt. Märtsis käisin Konstantinoopolis, kus patriarhaat kinnitas oma tahte, et siin metropoliidina toimetaksin. Seal leidsid aset kanoonilised protseduurid minu metropoliidiks määramiseks: patriarh andis mulle korralduse, et läheksin otse Konstantinoopolist Eestisse. Oli talv ja tulin siia väikese kohvriga. Mul olid ju ainult suve-

riided, sest olin läinud Nizzast Konstantinoopolisse vahemerekliima rõivastusega, lisaks oli mul kohver piiskopi teenistusriietega. Reedel tulin ja pühapäeval, 21. märtsil 1999 oli mu ametisseastamine.

Sain tuttavaks isa Mattiase ja isa Meletiosega ning hakkasime nendega kantseleid looma. Tollal leidsime ühe stuudiokorteri Kentmanni tänaval. Patriarh ütles mulle, et jään nii kauaks Tallinna, kuni nad annavad mulle elamisloa. Muidugi oli olukord siin keeruline, seda eriti Vene kiriku tõttu, mis oli meie kiriku hävitanud. Samal ajal oli tollane Eesti siseminister piisavalt keeruline isik, kes takistas mulle elamisloa andmist.

Meenub ka üks koomiline moment. Elamisloa saamiseks oli mul vaja läbida Seewaldis psühhiaatriline analüüs. See käis muidugi väga kiiresti: arst sai kähku aru, kuidas asjad tegelikult on ja et see oli lihtsalt üks protseduur, mis oli vaja läbida.

Siimeoni ja Hanna koguduse pühapäevakooli laste jõuluetendus Laia tänava kabelis 2000. aastal.
Foto: Gennadi Baranov.

Pärast ametisse seadmist läksin Nizzasse tagasi, tõin oma auto ja kolisin Eestisse. Jäin mõneks ajaks Kentmanni tänava korterisse, kuni leiti võimalus kolida ajutiselt Nõmmele, kuhu jäin viieks aastaks, kuni meie kirikukeskuse valmimiseni Wismari tänaval.

Tahan tänada kõiki vaimulikke, kellega toona tuttavaks sain. Tõesti, koos nende ja kogudustega, tõe, vaeva ja usuga suutsime kogudused toimimas ja alles hoida.

Minu esmane mure oligi teada saada, kas oleme elujõuline kirik, sest leidsin siit eest väga vaese kiriku. Olid küll eeldused kiriku positiivseks tulevikuks, ent puudus organisatsiooniline tervik.

1999. aasta juunis tegime kiriku esimese täiskogu. Sellest hetkest alates võib öelda, et meie kirik hakkas tööle tervikuna. Enne tegutsesid kogudused eraldi.

Teine väljakutse, mis ees seisis, oli meie kiriku vaimulike koolitamise ja hariduse küsimus. Meil olid mõned haritud vaimulikud, aga ülejäänud olid saanud vaimulikeks tänu oma kutsumusele. Paljuskiriku hariduse puudumise tõttu olid neil teatud raskused kiriku reaalsusse integreerumisel. Imetlen siiani, kuidas kohalikud vaimulikud suutsid hoida toimimas kogu kirikut, neid kogudusi.

Kolmas väljakutse oli seotud minu endaga. Tulin ju teisest kultuurist ja kiriklikust traditsioonist. Veidi aega võttis kohanemine ja mõistmine, et ma ei saa harjumuspärast elu jätkata ja on vaja mõista selle riigi üldist vaimsust ning suhtlusviise. Hea näide on esimesed kirikuvalitsuse koosolekud, kus kõik olid nõus ja noogutasid kaasa ning selja taga tegid ikka nii, nagu ise heaks arvasid. Ma ei saanud aru, kuidas ma ei saa nendega avatud dialoogi hoida. Mäletan ka esimest EKNi koosolekut, kus osalesin: mul oli tunne, nagu oleksin teisest maailmast tulnud, ning ka EKNi liikmeskirikute esindajad vaatasid mind kui veidrat olendit.

Vaikselt kohanesin ning andsin selleks

endast parima, kuigi pidin unustama ja loobuma paljudest asjadest, mis olid seni olnud mulle loomupärased. Siinne keskkond ja inimesed mu ümber andsid mulle kannatlikkust ja näitasid, et kõik asjad pole nii, nagu seni olin arvanud.

Minu jaoks oli tõesti väga karm meie vendade venelaste suhtumine minusse ja meie tervikuna. Toon selle välja lihtsalt ühe seigana ega taha, et arvataks, et see lõi minusse vaenu või viha nende vastu. Kui olin veel Prantsusmaal, aitasin väga palju Vene kirikut. Tulles siia, Eestisse, arvasin, et ka siinsed venelased ja Vene kirik võtavad arvesse seda toetust, mida olin avaldanud neile Prantsusmaal. Reaalsus oli hoopis teistsugune. Vastupidi, sain siin kogeda väga negatiivseid rünnakuid. Ma ei soovi minna detailidesse, aga võin öelda, et see pani mind muretsema ja nutma mitmel õhtul.

Sain juba siis aru, et kõige olulisem on üles ehitada ja organiseerida kirik nii, et see suudaks toimida ja kasvada. Võiks öelda, et alates 2005. aastast hakkas see horisont selginema. Saavutasime juba kiriku näo ja kuju: kiriku identiteet hakkas vaikselt kujunema. Siis saabus ka aeg, kui tuli võimekus hakata oma kiriku maid ja metsi haldama. Tänapäeval pole me muidugi rikas kirik, ent saame rahulikult ja väärikalt oma elu elada. Vaikselt aja jooksul meie kirik avaneb ja kasvab.

Kui tulin siia, oli meil kümme preestrit. Enamus neist on praeguseks juba uinunud Issandas. Nüüd on meil ca 47 vaimulikku kirikus. Meil on 60 kogudust ja vaikselt tulevad ka uued kogudused. Meil on oma teoloogiline kool, millele on andnud positiivse hinnangu ka meie riik. Me oleme saavutanud teatud autoriteedi ja kaalu rahvusvahelisel ja panortodokssel tasandil. Võime öelda, et olemegi siin kohapeal ajalooline kirik. Meil on Püha Sinod kolme piiskopiga. Oleme aidanud ja toetanud praegust Austraalia peapiiskop Makariost, kes tänu meile sellele positsioonile sai. Samuti on ka meie seast saadetud Leetu vastavatud ja riigi tunnustatud oikumeenilise patriarhaadi eksarh, meie

enda Justinus Kiviloo. Meie viimasel ajal pühitsetud vaimulikel on teoloogiline haridus. Meil on ju ka kaplanaat, vanglas, kaitseväes ja haiglates.

Tahan rõhutada veel kord: meie preestrid on toonud palju ohvreid, et nad saaksid teenida kõiki kogudusi, mis meil on.

Meil on praegu meie vaimulike ja kirikurahvaga välja kujunenud tõeliselt rahumeelne kirik. Võrreldes teiste õigeuskirikutega, on meie kiriku siseolukord rahuarmastav ja rahumeelne.

Soovin tänada ka Eesti riiki, kellega meil on olnud head suhted: meie austame riiki ja nemad austavad meid. Meie ei esita omalt poolt riigile veidraid nõudmisi ja nemad meile ka mitte. Täna ka kõiki EKNi liikmeid, kellega meil on fantastilised suhted ja väga hea koostöö.

Muidugi seisab meie kirikul veel ees vajadus leida uusi väljundeid seoses ühiskonna ja ühiskondliku tööga. Meil on kindlasti vaja leida kiriku eri töödele inimesi, spetsialiste. See vastutus läheb arvatavasti juba minu järglasele, kes selle töö ühel hetkel üle võtab. Ma omalt poolt vastutan selle eest, et saaksime teatud stabiilsuse ja aluse meie kiriku majandusolukorrale. Selle vundamendi loomiseks on vaja veel palju teha. Ei, mitte eesmärgiga tegeleda peamiselt majandusküsimustega, sest see pole kiriku eesmärk, vaid see võimaldaks meil tööd teha väärikalt.

Millised on tulevikus kolm kõige olulisemat proovikivi?

Ma ei ole ennustaja, kes suudaks sel moel tulevikku ette näha. Kiriku eesmärk ja väljakutse, mis alati jääb, on inimese ühendamine ja osadus Jumalaga. Kogu meie raskuse peaks liikuma sellele vaimulikule tasandile. See, mida ühiskonnas läbi elame ja kogeme, pole ise eesmärk. Meie eesmärk on aidata inimesel leida armastus Jumala vastu, sest kui armastame Jumalat, armastame ka inimest siin ühiskonnas. Julgen öelda, et Jumalata ei ole ühiskonnal tulevikku ega avatust. Seda ka indiviidi isiklikul tasandil, keda kirik peaks aitama, et inimene leiaks hea suhte Jumalaga, mitte ainult siin, vaid ka eshatoloogilises perspektiivis, kus on eesmärk ühinemine Jumala ja Tema Riigiga.

Väljakutse, mida peame ületama, on see, et meie kirikus oleks olemas vaimne keskpunkt: ülestõusnud Kristuse vaimsus. Kui see on olemas, siis oleme õigel rajal. Kui võtame meie riigid ja ühiskonna läänemaailmas, siis riigid tahavad, et inimesed elaksid majanduslikult üha paremini ja neil oleks üha rohkem vabadusi. Küll aga võib probleem olla selles, et seda tehakse üliinimestena, kus inimene on ülim vabaduse, rõõmu ja heaolu saavutamise mõõdupuu. Ent kõik see toimub uhkuse meelelaadi kaudu. See ei vii kuskile, kui selles ettevõtmises pole Jumalat kohal. Meie ülesanne ongi rõhutada ja näidata ühiskonnas, et inime-

sel ilma Jumalata pole tulevikku. See ongi Kristuse lihakssaamise, surma ja ülestõusmise sõnum meie ühiskonnas. Ülestõusnud Kristus annab lõpliku lahenduse. Siin on reaalsuseks surm: teatud sein või müür, millest me ei saa läbi ega üle minna, kui meil pole Kristust, kes on Elu ja Ülestõusmine meile kõigile. Kristus jättis meile rõõmusõnumi, et on olemas surm, aga pärast surma on ka elu. Kui meie kristlastena ühes meie valitsejatega suudame mõista, et heaolu ja rõõmu tarbeks pole vaja kuulutada ebaloomulikku loomulikuks, vaid rõõmu ja heaolu saavutame siis, kui Kristus ja Jumal on meie keskel. See pole minu isiklik arusaam, vaid see, mida Jumal on meile kinkinud. Seda vaadet võiks tulevikus kanda ka minu järeltulija.

Kuidas saame praeguses, sõjast lõhestatud maailmas toetada rahu?

Tuleb kuulutada rahu. Kui vaatame kasvõi kiriku liturgiat, siis kui palju ütleme selles: „Rahu olgu kõikidega”? Meil on väga selge südametunnistuslik taju ja arusaam, et me ei saa liturgial osaleda, kui tulemuseks pole tõeline rahu.

Praegu olen murest murtud, sest kaks õigeusklikku riiki siin Euroopas on sõjaseisukorras. Teame ju väga hästi, kes selle algatas. Kui vaatate Vene kirikupea jutlusi ja kuulust, saate aru, et sel pole mingit pistmist sellega, mida kuulutab kirik. Tegemist on kõige hullema näitega selle kohta, kuidas jutlustades võime olla väljaspool kiriklikku, evangeelset ja jutlusekeskset reaalsust. Kristuski õpetas meile, et sõbrast enam peame armastama oma vaenlast. Kus on see armastus selles sõjas, mille Venemaa algatas Ukraina vastu?

Kus on armastus ja koostöö siin, Eestis, Vene kiriku poolt? Nagu teame, oli Eesti kogudustel 1996. aastal võimalik valida, kumba jurisdiktsiooni kuuluda, seda eesmärgiga, et saaks teha koostööd ja väljendada sõprust ja armastust kahe kiriku vahel. Meie poolt on see avatus alati olemas olnud, ent teine pool on seda kogu aeg blokeerunud, tuues õigustuseks teatud varade küsimuse ja pragmatismi, miks nad ei saa meiega armastuslikus koostöös ja sõprussuhtes olla. Sellist suhtumist, mis on kaugel kiriklikkusest, olen pidanud siin tundma juba 25 aastat.

Sama asi leiab aset üleõigeuskulisel tasandil. Kahjuks pole ka õigeuskirikute endi vahel suurt soovi rahumeelselt koos eksisteerida, see rahumeel on puudu ja seetõttu olen väga mures ja kurb.

Peame meeles pidama, et vaatamata oma puudustele peame püüdlema leppimise poole ning olema rahutegijad, vältima poliitilisi võimümänge. Me ei saa rääkida rahust, ilma et seda rakendataks kõikidel õigeuskulastel alates isiklikust ja vaimulikust kuni kohaliku kiriku ja üleõigeuskulise tasandini välja. See nõuab üht voorust, mida meie kirik nõuab eranditult munkadelt – see on kuulekus. Kuuletumine Jumala Sõnale, evangeel-

liumi Sõnale, sellele, mida kuulutab Kirik. Sellela pole võimalik midagi teha.

Meie kirikul on suure paastu alguses üks eriline teenistus: andekspalumine ja andeksandmise teenistus, kus me kõik – alates patriarhidest koguduseliikmeteni välja – palume avalikult andeks oma üleastumiste eest. Ent näen, et vaatamata sellele teenistusele ning andeksandmisele ja -palumisele on tulemus tegudes vastupidine. Küsin ka endalt, kas see kõik on üks näitemäng, mida variseridena mängime, paludes andeks, või on see midagi, mida teeme ja viime ellu kogu südamest. Parim viis üles ehitada rahu ja seda luua, on seda teha oma

isikliku eluga nii palju, kui seda suudame ja oskame.

Kuidas ja kellega saab metropoliit nii suurt koormat jagada? Kas patriarhiga? Mina räägin Jumalaga, Jumalaemaga, pühakutega. Pühakud on ju nagu meie oma pereliikmed. Räägin meie uusmärtritega, sest meie kirik on ju märterlik kirik.

Jutustan teile loo, mis juhtus mu Eestis elamise neljandal aastal. Ühel õhtul olin nii kurb ja pettunud kogu selles olukorras, mida pidin vendade venelastega läbi elama, et hakkasin riidlema püha Platoniga ja võtsin selle teema temaga üles. „Sa ju

näed, mis olukorras olen,” ütlesin talle, „hakkan siin juba otsi andma. Mida sina teed meie kiriku heaks, sina, kes oled kõik selle läbi elanud ja oled pühak? Võta mu käest kinni ja tõmba mind sellest raskest olukorrast välja!” Valasin pisaraid. Oli õhtune aeg. Läksin magama. Järgmisel hommikul oli mu olukord täiesti teistsugune: mingi kergus, lootus oli tärpanud.

Muidugi on minu ümber mu head kaastöölised, kes hoiavad väga kenasti ja rahumeelselt ka mind. Oma armastuse ja heade mõtetega toetavad nad mind, et ka mina saaksin oma raskustest üle. Jumal on andnud mulle siin rahva, vaimulikud ja

rolli olla neile kõigile nagu isa. Ma pole siin üks, mul on väga palju inimesi ümber ja seetõttu on minu elu väga teistsugune, alates sellest hetkest, kui minust sai metropoliit ja kirikupea. Ma kiidan Jumalat iga päev kõigil teenistustel selle eest, et ta on mulle sellise kiriku ja rahva andnud. Muidugi tuleb tunnistada, et on olnud ka solvumisi, pettumusi ja ebaõnnestumisi, kuid vaatamata sellele on jäänud meie vahele armastus ja usaldus. Kui peaksin Eestist midagi mälestuseks jätma, siis on selleks armastus ja usaldus.

Palju aastaid!

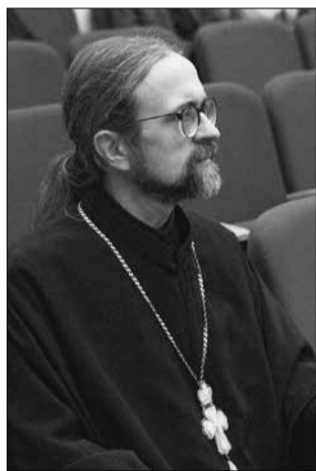

Foto: Endel Apsalon 2017

Pikk pühadevahe

Ülempreester Mattias Palli

See aasta imestab nii mõnigi selle üle, et vana ja uue kalendri ülestõusmispühade vahel on üle kuu aja. Uue kalendri järgi on – lehe ilmumisjaks juba oli – Gregooriuse kalendri lihavõttepüha 31. märtsil, Juuliuse oma aga alles 5. mail. Mitmed nurisevad, et „jälle ei saa munadepühi koos teistega pidada”, mõeldes „teiste” all kas ühiskonda laiemalt või oma pereringi.

Eks muidugi või kalendrite erinevus tekitab omajagu segadust ja hämmastust. On ju tegu meie aega liigendava ja määrava skeemiga ning mida ühtsem ja arusaadavam see on, seda kergem on meil ajas orienteeruda. Samas on hea teada, et maailmas on olnud ja on nüüdki väga erinevaid kalendrid ja et inimeste ajaarvestus pole kunagi olnud liiga lihtne. Paljudes põllumajanduslikes ühiskondades ja maarahva seas mõneti tänapäevani on kõige olulisem maatööde rütm, mida osaliselt arvestati taevakehade liikumise, osalt aga muude loodusmärkide põhjal. Täheteaduslik ajaarvestus on olnud enamiku kalendrite aluseks, kuid siin on oma raskused, ennekõike see, et meie kahe peamise taevakeha – päikese ja kuu – tsüklid ei lange kokku. Huvitaval kombel on päikese- ja kuuketta nähtav suurus taevavõlvil peaaegu sama, mistõttu täieliku päikesevarjutuse ajal on kuu varju ümber näha pisut päikese lõõma. Aga et aeg ühest kuuloomisest teiseni on keskmiselt umbes 29 1/2 päeva, ei tule 12 kuust üks päikeseaasta täpselt välja. Nii on vanades kultuurides olnud tavaliselt kasutusel kas

päikese- või kuuasta; mõlemad ühendavad mingil moel kummagi taevakeha liikumise rütmi, aga eelistatakse emba-kumba. Tuntum „puhas” kuukalender on kasutusel vaid moslemitel. Päikeseaasta järgib päikese aastaringi – nii hästi, kui seda on osatud arvestada; kuukalender arvestab kuid enam-vähem täpselt, aga päikeseaastaga sobimiseks lisatakse enamikes süsteemides 19 aasta jooksul 7 lisakuud (nn metoonilised kuud). Selline oli/on ka juudi kalender ning oma suurima püha aja kindlaksmääramisel juhivad kristlasedki osalt sellest, samas kui meie liikumatud pühad (joulud, Jumalaema uinumine jt) on paika pandud meie „tavalises” päikesekalendris.

Ajaloolistel kalendritel on aga omadus olla ebatäpsed ja „käia ette või taha”. Näiteks vanas Pärsias oli kalender nii umbes tehtud, et tähtpäevad jõudsid ajaloo jooksul täisringi teha. Aga ka omal ajal küllalt täpne Juuliuse kalender, mille kirik omaks võttis, on jõudnud nüüdseks 13 päeva „taha jääda”. Sellest ka nn „vene jõulud” 7. jaanuaril.

Paasapäeva kuupäeva suhtes oli varases kirikus kõikumust, aga suurem osa pidas seda pühapäeval pärast 14. juudi nissanikuu päeva. Et juutidel oli kuukalender, tähendas see, et juudi paasa oli ikka täiskuu ajal. Vähem osa kristlasi Väike-Aasias pidas aga paasat 14. nissani, sattugu see siis mistahes nädalapäevale. Segadust aga tekitas eelnimetatud lisakuu (teine adar), mis pandi just aastalõppu, enne nissani algust. Paljudele paganakristlastele oli juudi kalender tundmatu ja nõnda peeti paasat oma reeglite järgi, mis eri kohtades võis erineda. Et asja ühtlustada, otsustas I üleilmne kirikukogu Nikaias 325 aastal, et ülestõusmispüha peetakse esimesel pühapäeval pärast esimest kevadist täiskuud, s.t kõigepealt kevad (21. märts), siis täiskuu ja siis pühapäev.

Kuid, nagu öeldud, kipuvad vanad kalendrid nihkuma. Nii liikus ka Juuliuse kalendri kevadpunkt ettepoole, selle põhjal loodud pashaaliatabelid jäid aga endiseks. Täna on „kevadine pööripäev” Juuliuse kalendris 4. aprillil. Ka täiskuutabelid ei vasta enam „päris” täiskuule taevas. Muidugi, tuleb rõhutada, et kumbki pole olnud Juuliuse ega ole ka Gregooriuse ka-

lendris täpselt astronoomilised; liiatigi algavad aastaajad ja kuufaasid maakera eri kohtades eri kellaaegadel. Ka Gregooriuse paasa erineb vahetevahel täheteaduslikult „täpselt”, viimati näiteks aastal 2019, kui gi enamasti langevad need ühte.

Niisiis on kõik kalendrid tinglikud, nad vastavad vaid osaliselt ja ebatäpselt taevakehade liikumisele. Kalendrite aluseks on inimestevaheline kokkulepe, mitte Jumala loodud taevakehade liikumine, ehkki viimastki püütakse arvesse võtta. Nii on see alati valiku küsimus, millist kalendrit järgida, ükski pole lõpuni „õige” ega „vale”.

Kui Juuliuse kalendri ebatäpsus sai renessansiajal ilmseks, läks Rooma kirik, keda juhtis sel ajal paavst Gregorius XIII, üle uuendatud kalendri. Õigeusu kirikud selle reformiga kaasa ei läinud, pidades seda paavstiusuliste moonutiseks. Samamoodi mõtles muuseas ka enamik protestantlikust Euroopast; protestantlikud riigid läksid uuele kalendri üle alles u kahesaja aasta pärast. Idakirikusse jäi aga püsima Juuliuse kalender kuni aastani 1923, mil püüti minna üle astronoomiliselt täpsemale pashaaliale koos uue kalendriga liikumatute pühade osas. Viimane pool sellest mõnes kirikus õnnestuski; ülestõusmispühad ja sellest sõltuvad trioodiajad (paastu- ja paasa-aeg) jäid aga vanale kalendri kõigjal peale Eesti ja Soome õigeusu kirikute. Mujal jäi see kirikurahva vastuseisu tõttu teostamata. Nõnda sündis reformitud Juuliuse ehk segakalender, milles liiguvad pühad on vana, liikumatud aga uue kalendri järgi. Üheks teguriks, miks täielik kalendriuuendus läbi ei läinud, oli peale harjumuse asjaolu, et mingil ajal sündis legend, et kristlikud paasapäevad ei tohi langeda juutide omadega kokku või neile eelneada. See on küll ekslik, sest Nikaia kirikukogu reegel keelab pidada paasat koos juutidega enne kevadist pööripäeva – aga Gregooriuse kalendri paasa pole kunagi enne 21. märtsi! Eks ka juudi kalender ole aastasadadega nihkunud ja näiteks esimesel aastatuhandel eelnes õigeusu paasa mõnikord juudiusu paasapäevale.

Soomes põhjustas kalender 1920ndatel suuri lahkarvamusi, eriti olid uuele ka-

lendristiilile vastu Valamo mungad. Kuid uus kalender õnnestus kehtestada ja on jäänud püsima. Soome ühtsem kultuur, õigeusu kiriku avalik-õigulik staatus ja kristlaste suurem osakaal rahvastikust tingivad selle, et Gregooriuse kalender on seal praeguseks kindlalt juurdunud.

Teisiti olid lood aga Eestis. Lühidalt kokku võttes püüti meie kirikus esimesel iseseisvusajal küll korduvalt uut kalendrit kehtestada, kuid lõplikult see ei õnnestunud. Kaks kalendrit jäid kasutusele ka Nõukogude okupatsiooni ja Vene kiriku piiskopkonna aegu meie kodumaal, nii et autonoomia taastamise ajaks järgis enamik Põhja- ja Lääne-Eesti eestikeelseid kogudusi uut, muud kogudused vana kalendristiili.

Uuel autonoomiaajal hakkas kostma hääli, et selline kirjusus tuleks meie väikeses kirikus lõpetada. Pärast arutelusid ja ettevalmistusi otsustas kiriku täiskogu suure häälteenamusega, et alates 2011. aastast peetakse meil ülestõusmispühi vaid vana kalendri järgi. Samas võeti ka suund, et seni vana kalendri liikumatuid pühi järgivad kogudused siirduvad aja jooksul nende osas üle uuele kalendri.

Niisiis kehtib meil juba 13 aastat reformeeritud Juuliuse ehk segakalender. Et enamasti on kahe kalendri paasapäevade vahe üks-kaks nädalat ja vahel langevad need üldse kokku (näiteks tuleva aasta), siis me iga aasta seda vahet ehk nii teravalt ei tunnetata kui tänavust viienädalast vahet. Igatahes oli olukord, kus meie pisikeses kirikus kehtis kaks kalendrit (tegelikult isegi kolm, sest mõni kogudus oli juba üle läinud segakalendri), samuti segadust tekitav ja praegu on meil vähemalt suurem ühtsus isekeskis. Asjaolu, et Kihnu kogudusele on kohalikku rahvakultuuri arvestades antud õnnistus järgida ka liikuvate pühade osas uut kalendrit, on erand, mis kinnitab reeglit, niisama nagu liikumatute pühade pidamine vana kalendri järgi Setumaal.

Mis enamikust erineva kalendri järgimise praktilistesse raskustesse puutub, siis üldiselt pole meie valdavalt usukauges ühiskonnas ehk nii oluline, millal keegi meie Issanda kannatuste ja ülestõusmise mälestust

peab. Tõsi, suur reede pole vaba päev, kuid heal juhul jõuab õhtusele teenistusele ikka ja mõni tööandja annab ehk ka vaba päeva. Peres, kus osa inimesi on luterlased või teised lääne kalendri pidajad, võib kahtede pühade tähistamine olla ehk keerulisem. Kuid kas tänapäeva vabas õhkkonnas on see nii suur probleem? Õigeusklik pereliige

võib ju käia uute pühade ajal teistega koos nende krikus ja kutsuda omakorda teised vanade pühade ajal oma kirikusse. Lisaks iga-aastastele pühadele on ju iga reede pühendatud Kristuse kannatuste ja iga pühapäev Tema ülestõusmise mälestusele.

Lõpuks on kõige olulisem mõelda meie

Issanda päästetööle, mitte sellele, mis ajal me seda tähistame. Toimugu viimane ühel või teisel kuupäeval, Tema võit surma, patu ja kurjuse üle on see, millele peaksime keskenduma. Muidugi oleks soovitatav, et kõik kristlased tähistaksid paastat ühel ja sama ajal, kuid selleni on veel pikk tee käia. Senikaua peame pühi

nii, nagu meie kirik on seadnud, vaidlema selle üle, millal on „õige” või miks meie ei pühitse siis, kui „kõik”. Ehk peaksime pigem nõudma taga seda uut elu, mille ukseid Kristus oma ülestõusmise läbi meile on lahti teinud, mitte pöörama liigset tähelepanu „päevadele ja kuudele ja aegadele” (vrd Gl 4:10).

Teekond ülestõusmisele läheb ikka risti kaudu

Ülepreester Tihhon Tammes

Igal kevadtalvel jõuab kristlastele kätte suure paastu aeg. Läbi ajaloo on see usu-leiges tavateadvuses seostunud perioodiga, mil on keelatud süüa liha ja loomseid toiduaineid või mil neid söögiks ei jätku, ja mis lõpeb kõhtu rõõmustava lihavõttepühaga. Nii tõuseb ka õigeusurahva seas paastu alguse ligi jõudes küsimustetult, mida süüa ja kuidas süüa. Algaja usuelus püüdleja puhul on see isegi mõistetav.

Ometi on elu, nagu Issand meile ütleb, enam kui toidus (Lk 12:23). Me ei püüdle ju Issanda poole pelgalt seetõttu, et me Tema armust leiba sööme ja me kõhud täis saavad (Jh 6:1–28). Veelgi enam, hoopis kohatu oleks liha-võtte joovastuses anda Eesavi kombel üheainsa kõhutäie eest käest esmasünniõigus (vt Hbr 12:16; vt ka 1Ms 25:29–34), pärimata osadust Issandaga Tema elu-ülestõusmises. Paastu alguses on koos küsimustega söögi kohta palju kohasem küsida ja nõutada põrmu variseva roa asemel rooga, mis püsib igaveseks eluks (vt Jh 6:32–35) ning mida peaks ette võtma, et „uskuda ja teha Jumala tegusid” (vt Jh 6:27–29, 36–40, 44, 47–51). Teisisõnu seda, mille jaoks Püha Kolmainus oma inimesearmastuses on kinkinud meile heategeva paastu juba Paradiisis (1Ms 2:16–17) ja on lisaks muudele paastudele seadnud meile oma pühade läbi Pühas Vaimus suure ja püha paastu, mille kohta lauluseadja paastu alguse õhtuteenistuse lauludes ütleb: „Sinu arm, Issand, on paistma hakanud, nüüd on meie hingede valgus hiilgamas. Vaata, nüüd on õige armas aeg, vaata, nüüd on patukahetsuse aeg!”

Mis on küll see, mis toob usklikele nii suurt rõõmu kesk paastu meeleparanduse leina ja kahetsust? Pea iga õigeusklik teab, et suur paast on seatud ettevalmistuseks suurele ja pühale Paasale Issanda ülestõusmises. Tee ülestõusmisele aga, nagu kinnitavad kõik, kes Issandat elavalt teenivad, läheb üksnes üle elavakstegeva Risti.

Nõnda on Issanda Kristuse Kirik seadnud enne Kristuse ülestõusmispühi suure paastu, et meid selle elu läbiva ristiteekonna tegelikkusega harjutada ja meid õpetada tõstma ning püsivalt kandma oma isiklikku risti Issandas (vt Mt 16:24; Mk 8:34) usu ja lootusega, saamaks Tema ülestõusmise osalisteks. See rööm on vaimulik rööm Kristuse osaduse magususes (Ps 34:9). Nõnda on meie huulil söakad ja innustavad laulud Issanda Ristist ja ülestõusmisest, kuid meie jalge all, nagu tõdevad Püha Mäe isad, siiski peamiselt ristitee. Tee, mis nõuab meilt katkematut eneseületamise pingutust, kuid mille kestel Issand ka koostab meid lahkelt, andes meile aeg-ajalt Oma kuningriigi magususe eelmaitset.

Milles seisneb paljukuuldud ja -räägitud „oma Risti enese peale võtmine”? Issand ise selgitab meile seda selles samas lauses, kus Ta meid seda tegema kutsub. See tähendab Issandale järgnemist, mis saab võimalikuks Tema eeskujuga ja juhatuse järgimisega. Selleks on vaja teha eneses ruumi: loobuda oma enesekesksetest ja sageli meie loomuse langemise tagajärgede tõttu väärastunud tahtmestest ja ihadest ehk „salata oma mina”, nagu Issand seda väljendab (vt Mt 16:24–28).

Olles paastu esimestel päevadel hästi toidetud püha Kreeta Andrease kirjutatud suure patukahetsuskaanoni piimaga, teame, et suurim paastu tegu ja väljakutse on sama „omaenese mina salgamine”. Me püüame jagada meile kingitud elu Issandaga, kes selle kinkis. Püha apostel Pauluski tõdeb seda püüeldes kibedalt: „Ma ei mõista ju, mida ma teen, sest ma ei tee seda, mida ma tahan, vaid ma teen seda, mida ma vihkan” (Rm 7:15; loe rohkem Rm 7:14–8:17). See on saavutatav üksnes väikeste, visade ja püsivate sammudega Püha Vaimu armu toel. Nõnda pakub kirik pühade püütlejate kogemuses ning Püha Vaimu toel paastu vaimuärksal teekonnal meile rohkelt abi kõiges, mis tundub meile raske ja teinekord võimatugi. Me alustame vaimulikku pingutust heas tahtes ja Issand on, kes kõik kõiges korda saadab ning meie pingutused ise lõpule viib ja meid Enese juurde kannab (loe Lk 18:26–27; Ap 13:38–39; Lk 15:3–7, 17–24).

Esimesi samme, mis toetab meil oma minast (tahtmestest) loobumist, ongi ihulik paast: enese lihaliike tahtmiste piiramine ja talitsemine. Kõrbevanake Piimen ütleb otse: „Hing ei jõua alandlikkuseni muul viisil kui söömapooliseta jäädes.” Alles hinge alanduses saab inimene võtta ette tõelise võitluse, puhastades Issanda toel

oma südamepõldu kirgede ja pattude oha-kaist, mis lämmatavad Jumala Sõna ega anna Talle seal asu (loe Mt 13:3–23).

Esimesed ohakad, mis tuleb oma südamest välja kitkuda, on püha Vassili Suure õpetusel kohtumõistmine ligimese üle: „Liha sa ei söö, kuid järad oma venna kallal.” Teame ju fanariidist vanake Areta elust, et pääseda võib ka paastu ja muu vaevanägemiseta, kui sa tõesti mitte kellegi üle kordagi kohut ei mõista (vt ka Mt 7:2). Taevaste Tunnistaja isa Vassili jätkab: „Tegelik paast on kurjusest võõrdumine, oma keele talitsemine, vihastamisest hoidumine ja enese eemal hoidmine kõiksugustest ihadest, teiste tagarääkimisest, valetamisest ning valevandumisest.” Alles siis kogub püha Vassili sõnul meie palve Issanda ees jõudu: „Paast annab meie palvele väge. Annab talle tiivad, mis selle üles, taevasse kannab” (vt püha Vassili Suure paastujutlused).

Esimene tugi paastuteekonnal ongi palve, iseäranis paastuaja jumalateenistused ja palved. Paast annab palvele väge, kuid paast palveteta on sisutühi, otsekui viigipuu, mil on küll suured lehed, kuid ei ühtegi vilja (Mk 11:12–13). Mis kasu peale teatava dieedi saab keegi, kes paastub kasvõi nii vägevast, et rohigi ta ümber kärub, kuid teeb seda Issandata, enesesse vangistatuna? Ta kõditab nõnda vaid eneseimetlust ja imetleb teistest üleoleku tunde miraaži oma januse sureva hinge kõrbes. Ega kõrbeisad ilmaasjata sellist paastu nimeta saatanapaastuks. Ent Issandas paastuja on valmis komistama pigem paastus, et alandliku meelega Issandat südamearmastuses kasvõi „põrguhaua sügavusest” appi hüüda (vt püha Andrease kaanoni 6. irmos), kuid mitte ealeski loobuma südamepalve ühendusest oma Elu ja Lootusega.

Puhtast ja tasasest südamest tulev palve on vahetu osadus Jumalaga, mis ühtaegu leevendab meie igatsust ja suurendab meie janu Tema järele. Selle janu kustutamiseks on inimesearmastaja Issand valanud meile Ristil oma kõige kallima ja elavakstegeva Vere (vt Jh 19:34) ja andnud meile toiduks oma kõigepuhtama Ihu (vt Jh 6:53–58; Mt 26:26–28), kandes meid osadusest ühendusse Temaga. Seesama, Issanda eluandja Ihu ja Vere salasuse osasaamise teenistus on kõikide teiste jumalateenistuste algus ja lõpp ning nagu iga Issanda järele janunev hing armulauapalveis tõdeb, on nendest jumalikest andidest osasaamine meie ihaluste viimne piir. Kuid Issanda kojas palvet teha ja maitsta ning vaadata, et Issand on hea (Ps 34:9), ei ole võimalik, suu täis vutiliha,

otsekui Iisraelil ennemuiste kõrbes Kibrot-Hattaavas* (4Ms 11:33–34; loe rohkem samas 11:4–34) ega kõrkusekõrves, suu täis maitseelamust järamisest ligimese kallal.

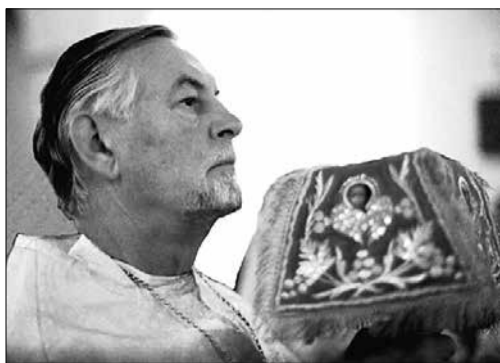
Nõnda siis ei ela me inimestena üksnes leivast, söömapoolisest, vaid „igast sõnast, mis lähtub Issanda suust” (vt Mt 4:4; 5Ms 8:3). Issanda Sõna saab meie jaoks kuuldavaks siis, kui me ise vakatame ja pöörame ühtlasi oma kõrvid ära nii tühjadest ja õelatest kõnedest kui ka selle maailma tühitormide hulina. Olles sulgenud ekraanid, tarvitanud ära uudistelehed mõnel praktilisemal moel, lahkunud külanaiete telegraafikontorist, saame võime paotada püha Evangeeliumiraamatu kaant ja toita oma hinge põuast lõhenenud maad Jumala elavakstegevate sõnadega ning kasta seda meeledurduse pisaratega. Samuti saame siis õppida pühade inimeste ja nende elude juhatusel loetut oma hinges kuulma.

Sellisel moel oma taevase Isaga ja Tema ainusündinud Pojaga tutvudes Püha Vaimu armu toel ühendust leides, tarkak meis elav laps, kelle eneseimetluse ja ülekohtukorba alt koorunud lapsesüda (vt 5Ms 10:16) tunneb ära oma Looja ja hüüab lapsemeelega Tema poole: „Abba, Isa!” (vt Gl 4:6).

Nõnda hakkab surmaunest ärganud hing Isa igatsuses otsima teed Tema ainusündinud Poja, meie Lunastaja ja Päästja, Issanda, Kristuse poole, mõistes, et ilma Issandata ei suuda me midagi teha (Jh 15:5; loe rohkem samas 1–12). Jõudes paastu-pingutuses ja Püha Vaimu armus, mida see kannab, Kristuse kõiki usklike valgustava valguse (Jh 8:12) koidukumasse ja olles maitanud Kristuse magusust, saab hing tiivistatud üha enam püüdluses lubada Kristust oma kaduvasse ellu, jättes vähehaaval maha asjad, mis meid Temast eraldavad (vt Rm 13:12), et saada osa Tema igavikulisest elust. Selleks, et liiguksime suure paastu püüdluste ja Issanda ülestõusmise röömust elustatuna tõesti Kristuse valguse, mitte iga hiilgava helenduse suunas, on meile sagedase patutunnistuse ja puhtaimast Kristuse Ihust ning Verest osa saamisel vaja ka kogunud vaimulikku isa, kes suudaks meid Kristuse poole juhatada, Teda enese taha varjamata, ja kelle abiga on meil lihtsam jätta omaenda tühitahtmised, asendades need Issanda tahtmise ja vabastavate käskude täitmisega (vt Mt 6:24, 7:21; Jh 7:17).

Head saabuvat Issanda Jeesuse Kristuse ülestõusmise püha!

* Kibrot-Hattaava < hbr 'ohjeldamatute himude haud'.

Suur Paast

„Võttes seda tõsiselt...”

**Ülempreester Mattias Palli
Alexander Schmemanni raamatu
„Suur paast” põhjal**

Kuidas rakendada Kiriku õpetust suure paastu kohta iseenda elus? Mis võiks olla see tõeline ja mitte ainult nimeline tõuge, mille suur paast meie elule annab? Vaevalt on vaja meelde tuletada, et meie praegune elu on sootuks erinev sellest, mida inimesed elasid siis, kui kõik need jumalateenistused, kirikulaulud, kaanonid ja reeglid kokku seati. Siis elati suhteliselt väikestes, peamiselt maakogukondades, ühes orgaanilises õigeusu maailmas; inimese elurütmi määras kindlaks Kirik. Nüüd elame aga suures linnastunud ühiskonnas, mis on rikas erisuguste usuliste veendumuste poolest ja maailmanägemiselt ilmalikustunud ning milles meie, õigeusulised, moodustame tähtsusetu vähemuse. Suur paast pole enam nähtav, nagu ta oli traditsioonilistes ühiskondades. Seepärast on meie küsimus küllalt asjakohane: kuidas võime pidada suurt paastu, peale selle, et toome oma igapäevasesse ellu ühe või paar „sümboolset” muutust?

Ilmselt ei tule kõne allagi, et näiteks suurem osa usklike võtaks iga päev osa paastuteenistustest. Nad käivad kirikus ikka pühapäeviti, kuid, nagu teada, suure paastu pühapäevadel peetav liturgia vähemalt väliselt paastu ei peegelda, ja nii on vaevalt võimalik isegi tutvuda paastuaja jumalateenistustega, mille kaudu meile suure paastu vaimu ilmutatakse. Ja et lisaks sellele ei peegeldu suur paast ka kuidagi kultuuris, kuhu me kuulume, pole ime, et me saame tänapäeval suurest paastust aru negatiivselt – kui ajast, millal on keelatud teatud asjad, nagu liha ja rasv, tantsimine ja lõbustused. Päris sagedane küsimus „Millest sina suure paastu ajal loobud?” on hea kokkuvõtte sellest täiesti negatiivsest suhtumisest. Positiivsest küljest peetakse suurt paastu ajaks, mil me peame täitma oma iga-aastast „kohustust” käia pihil ja armulaulal („...aga mitte hiljem kui palmipuudepühal...”, nagu ma lugesin ühest koguduse ajalehest). Kui need „kohustused” on täidetud, näib muu suur paast kaotavat igasuguse positiivse tähenduse.

Niisiis on selge, et ühelt poolt paastuteenistuste põhjal kujundatud suure paastu vaimu ehk „teooria” ja teiselt poolt üldise rahvaliku paastust arusaamise vahel on

lai vahe. Sest mitte üksi ilmalike, vaid ka vaimulike puhul on märgata, et ennemini taandatakse vaimulikud asjad formaalseks, kui püütakse vormide tagant vaimulikkude sisu otsida. Liialdamata võib öelda, et kuigi suurt paastu ikka „peetakse”, on see kaotanud palju oma mõjust meie elule ja lakanud olemast patukahetsuse ja uueksaamise riist, milleks ta on Kiriku liturgilises ja vaimulikus õpetuses mõeldud. Kuid kas me suudame seda taasleida ja teha sellest vaimulikust jõust oma igapäevaelu tõelust? Vastus sellele küsimusele sõltub põhiliselt ja tegelikult peaaegu ainult sellest, kas me soovime paastu tõsiselt võtta. Kui uutmoodi ja erilised polekski need tingimused, milles me tänapäeval elame, kui reaalsed ka poleks raskused ja takistused, mis tänapäeva maailm loob, pole ükski neist absoluutne takistus, mis ei tee paastu „võimatuks”. Õige põhjus sellele, et suur paast on vähehaaval kaotanud oma tähendust meie elus, asub sügavamal. Põhjus on nimelt meie teadlik ja ebateadlik usu taandamine pinnapealseks nominaalsuseks ja sümboolikaks, millele on omane kõrvale jätta ja „ära seletada” meie elu kohta käivate usunõuete kindlus, usu nõue anduda ja püüelda. Peab lisama, et see taandamine on mingil määral omane ka õigeusule. Seistes vastamisi sellega, mis tundub „võimatu”, muudavad Lääne kristlased, katoliiklased ja protestandid meelsamini usku ennast, „mugandades” seda uute tingimustega, ja teevad ta nii „rakendamiseks kohaseks”. Hiljuti nägime, kuidas Rooma kirik esiti vähendas paastu, kuni jättis selle hoopis kõrvale. Õiglasemeelepahas nimetame meie seda kristliku pärimuse reetmiseks ja ristiusu alavääristamiseks. Ja tõesti, õigeusu tõde ja au on selles, et ta ei „muganda” ennast, ei sõlmi kompromisse vähemväärtuslike normidega ega muuda kristlust „kergeks”. See on õigeusu au, aga sugugi mitte meie, õigeusklike au. Mitte täna ega eile, vaid juba kaua aega tagasi oleme leidnud viisi, kuidas Kiriku tingimatud nõudmised oma inimliku nõtrusega ühte sobitada – mitte ainult „oma nägu kaotamata”, vaid, vastupidi, isegi toites oma eneseõigustust ja rahulolu. Viisiks on seletada neid nõudeid kui sümboolseid ja sümboolne nominalism tungib tänapäeval läbi kogu meie usuelu. Nii näiteks ei mõtle me isegi parandada oma liturgiat ja selle kloostrikorral põhinevaid reegleid – hoidku Jumal! –, me lihtsalt kutsume oma tunnipikkust teenistust edasi „koguõiseks vigiiliaks” ja seletame uhkelt, et see on sama teenistus, mida pidasid püha Sabba kloostri mungad 9. sajandil. Mis saab suurest paastust, kui me selle asemel, et esitada põhiküsimusi „Mis on paastumine? Mis on suur paast?”, rahuldume suure paastu sümboolikaga? Kirikuajalehtedes avaldatakse „maitsvate paastutoitude” retsepte ja kogudused korraldavad „maitsvaid paastulõunasööke”. Paljut seletatakse meie kirikutes kui sümboolselt huvitavaid, värvikaid ja lõbusaid tavasid ja traditsioone, midagi sellist, mis ei ühenda meid niivõrd Jumala ja uue eluga Temas, kui mineviku ja meie esi-

isade kommetega, nii et usuliste rahvuskommete tagant usu sügavamat tõelisust näha muutub üha raskemaks. Lubatagu mul rõhutada, et iseäralikes kommetes kui sellistes pole midagi valet. Kui nad ilmusid, olid nad ühiskonna vahendid ja selle väljendused, et paastu võeti tõsiselt: nad ei olnud sümbolid, vaid elu ise. Ometi juhtus nii, et kui elu muutus ja usk mõjutas seda tervikuna endisest vähem, jäid mõned tavad elama kui sümbolid, kui igandid endisest eluviisist. Ja järele jäi vaid see, mis on värvikaim ja, teisest küljest, kõige lihtsam! Vaimne oht on see, et vähehaaval hakati usku ennast mõistma kui sümbolite ja kommete süsteemi, mitte kui ergutust vaimulikuks uuestisünniks ja püüdlemiseks. Rohkem vaeva läheb paastu- ja lihavõtetoitute valmistamisele kui paastumisele ja paasapüha vaimulikule vastuvõtmisele. See tähendab, et niikaua kui tavasid ja kombeid ei lülitata jälle kõikehõlmavas usulisse maailmanägemisse, nii kaua kui sümboleid ei võeta tõsiselt, jääb Kirik elust eraldatuks ja tal pole võimu elu üle. Selle asemel, et oma „rikast traditsiooni” sümboolteks ümber mõtestada, peame hakkama seda tegelikku ellu juurutama.

„Võta paastu tõsiselt” tähendab, et me vaatleme paastu eeskätt võimalikult sügavaimal tasandil kui vaimset väljakutset, mis nõuab vastust, otsustust, plaani ja pidevat püüdlemist. Me teame, et Kirik on selle jaoks seadnud suure paastu valmistamiskõhkkonnad. See on vastamise, otsustamise ja plaanipidamise aeg. Ning parim ja kergeim viis on siinkohal järgida Kiriku juhiseid – seisnagu need kas või selles, et mõtleme järele evangeeliumi nelja teema üle. Need teemad on igatsus (Sakkeus), alandlikkus (tõlner ja variser), tagasitulek kaugelt maalt (kadunud poeg) ja andeksandmine (piimaheite pühapäev). Need evangeeliumikohad pole mõeldud ainult kirikus kuulamiseks, vaid peasi on, et ma „viin nad koju” ja uurin nende taustal omaenese elu, oma perekonnaasju, ametikohustusi ja ainelisi muresid, oma suhteid inimestega, kellega ma koos elan. Kui sellele uurimisele lisada veel paastule valmistamise aja palve: „Tee lahti mulle patukahetsamise uks, Eluandja...” ja 137. laul „Paabeli jõgede kaldal...”, hakkame aru saama, mida tähendab „tunda koos Kirikuga”, kuidas liturgiline aeg mõjutab igapäevast elu. See on ka soodus aeg lugeda mõnda usulist raamatut. Sellelaolise lugemise mõte pole mitte ükski anda meile juurde teadmisi usu kohta, vaid peaaesjalikult puhastada meelt kõigest sellest, mis seda tavaliselt täidab. On lausa uskumatu, kuidas meie meel on tulvil igasuguseid muresid, huviobjekte, rahutust ja muljeid ning kui vähe me suudame seda taaka kontrollida. Usulise raamatu lugemine, tähelepanu suunamine tavalistelt mõtetelt kõrvale loob isenesest teise vaimse ja vaimuliku õhkkonna. Need pole „retseptid” – võib olla ka palju muid viise suureks paastuks valmistumisel. Tähtis on, et suureks paastuks valmistumise ajal vaatame teda otsekui eemalt millenagi, mis tuleb

meile, ehk, mille Jumal ise on saatnud kui võimaluse muutuda, uueneda ja stüveneda, ja et me võtame seda võimalust tõsiselt, nii et kui me läheme andeksandmise pühapäeval pärast õhtuteenistust koju, võiksime olla valmis kas või mingil määral omaks võtma suure eellaulu sõnu, mis alustavad suurt paastu:

Ära pane oma palet mitte oma sulase eest varjule, sest mul on kitsas käes...

Paastuaja „elustiil”

Jumalateenistustel osalemine, paastumine ja isegi rohke palvetamine pole veel kogu paastuvõitlus. Või paremini öeldes: mõjuvate ja tähendusrikastena on need kogu elule toeks. Teisisõnu nõuavad nad sellist „elustiili”, mis poleks nendega vastuolus ega viiks elu kahestumisele. Enne andis vanades õigeusu maades ühiskond ise sellist tuge; toeks oli tavade süsteem, välised muudatused, seadused ning üldised ja erilised pruugid, mis sisaldub kõik venekeelses sõnas *bõt*, meie mõistes „olustik”, „kultuur”. Suure paastu ajal võttis kogu ühiskond omaks teatud elurütmi, teatud reeglid, mis ühiskonna üksikliikmetele pidevalt paastuajaga meelde tuletasid. Venemaal näiteks ei saanud keegi unustada paastu juba ainuüksi paastuajale omase kirikukellade mängu pärast; teatrid olid kinni, ja veel varasemal ajal katkestasid kohtudki oma töö. Need välised asjaolud kui niisugused ei saanud muidugi sundida inimest meeleparandusele või aktiivsemat usuelu elama. Kuid nad lõid kindla meeleolu – erilise paastuõhkkonna –, mis hõlbustas isikliku püüdlemist. Et me oleme nõrgad, on meil vaja väliseid meeldetuletusi, sümboleid ja märke. Kogu aeg on aga ka olemas oht, et need välised sümboolid muutuvad eesmärkideks omaette, ja selle asemel, et olla ainult meeldetuletuseks, saab neist rahva arvates suure paastu tegelik sisu. Sellest ohust kõnelesime juba enne seoses välise kommete ja harjumustega, mis võivad astuda õige isikliku püüdluse asemele. Õigesti mõistetuna loovad need kombed aga „sideme”, mis ühendab vaimuliku vaevanägemise elu kui tervikuga.

Me ei ela õigeusu ühiskonnas ja ühiskonna tasandil pole meil loodud mingit „paastuõhkkonda”. On paast või ei ole, meid ümbritsev maailm, mille lahutamatu osa me oleme, ei muutu. Seepärast peame võtma taas vaevaks mõelda „välise” ja „sise” asjade vahelist suhet usus. Ilmalikustumise vaimulik tragöödia on selles, et see sunnib meile peale usulise „skisofreenia” – elu jagamise kahte ossa: usulisse ja maisesse, mis sõltuvad üha vähem teineteisest. Järelikult on vaja vaimulikkude pingutust, et muuta traditsioonilised kombed ja meeldetuletajad meie paastuvõitluse tegelikeks vahenditeks. Tinglikult ja skeemaatilistelt võib selle püüdlemise jagada koduseks ja koduväliseks.

Õigeusu maailmanägemise järgi on kodu ja perekond esimene ja tähtsaim kristliku

elu ala, kus kristlikud põhimõtted rakendatakse igapäevaellu. Kindlasti just kodu, perekonnaelu stiil ja vaim – mitte kool ega isegi mitte kirik – kujundavad meis seda põhisuundumust, millest me küll pikka aega ei pruugi olla teadlikud, kuid millest saab hiljem otsustav tegur. Dostojevskil ütleb staar Zossima raamatust „Vennad Karamazovid”, et inimene, kes mäletab oma lapsepõlvest häid asju, saab õnnistuse kaasa kogu eluks. On märkimisväärne, et ta ütles seda, tuletades meelde, kuidas tema ema viis ta ennepühitsetud andide liturgiale ja kui ta meenutas teenistuse ilu ja erilist paastuviisi: „Olgu mu palve kui viirikisuits Su palge ees...”. See suur vaev, mida nähakse pühapäevakoolides usuõpetuse heaks, tähendab üsna vähe, kui kodus, perekonnaelus, pole sellele alust pandud. Mida siis saaks ja mida tuleks teha kodus suure paastu ajal? Et siin on võimatu vaadelda perekonnaelu kõiki aspekte, kesken-
dun ühele neist.

Kõik on kahtlemata tihel meelel selles, et raadio ja televisioon on kogu perekonnaelu stiili põhjalikult muutnud. Need massiteabehendid tungivad nüüd läbi kogu elu. Keegi ei pea enam välja minema, et väljas olla. Kogu maailm on pidevalt käeulatuses. Ja vähehaaval kaob meie tänapäeva kultuurist algeline sisemaailm ja selle ilu kogemine. Kui seda ei saada korda televisioon, siis muusika ikka. Muusika on lakanud olemast midagi, mida kuulatakse; sellest on kiiresti saanud eriline „mürataust” jutuajamisele, lugemisele, kirjutamisele jne. Tegelikult näitab see pidev muusikavajadus, et tänapäeva inimene pole suuteline nautima vaikust ega saa aru, et see ei ole midagi halba, mitte millegi puudumine, vaid just kohalolek, ja et vaikus on eeldus igasuguse tõelise kohalolekule. Kui vanasti elas kristlane küllaltki vaikselt maailmas, mis lõi talle sobiva seisundi keskendumiseks ja sisemise elu elamiseks, siis tänapäeva kristlane peab eraldi vaeva nägema, et saada tagasi niipalju vaikust, kui on vaja selleks, et me suudaksime puutuda kokku kõrgema tõelusega. Niisiis pole raadio ja televisiooni küsimus suure paastu ajal sugugi ebaoluline, vaid on mõnes mõttes vaimuliku elu ja surma küsimus. Me peame aru saama, et on lihtsalt võimatu jagada oma elu paastu „helge kurvameelsuse” ja „öö-show” vahel. Need kaks asja ei sünni ühte, üks tapab teise ära. On aga üsna tõenäoline, et kui eriti ei pingutata, on pigem „öö-show” suuremad võimalused „helget kurvameelsust” võita. Seepärast soovitame esimese abinõuna televiisori vaatamise ja raadio kuulamise järsku vähendamist paastuajal. Kui siin on raske pidada täielikku paastu, tuleb piirduda askeetliku paastuga, mis, nagu juba teame, tähendab toitade valiku muutmist ja toiduhulga vähendamist. Näiteks pole paha paastuajalgi vaadata uudiseid ja mõningaid tõsisemaid, huvitavaid ning intellektuaalselt või vaimselt rikastavaid saateid. Paastuajal tuleb panna piir liigsele kiindumusele televiisorisse, inimese muutumisele mingiks tugitoolilendiks, kes on klee-

pnud ekraani külge ja võtab passiivselt omaks kõik, mis seal tuleb. Kui ma olin laps (televiisorit siis veel polnud), oli emal komme panna klaver suure paastu esimeseks, neljandaks ja seitsmendaks nädalaks lukku. Seda mäletan ma elavamalt kui pikki paastuteenistusi, ja tänini ehmatab mind paastu ajal mängiv raadio, tundudes jumalateotusena. See isiklik mälestus näitab mõju, mis mõnedel välistel asjaoludel võib lapse hingele olla. Ja küsimuse all pole siin mingi eriline komme või reegel, vaid suure paastu tunnetamine erilise ajana, milles on pidevalt lähedal miski, mida ei saa kaotada, hävitada ega purustada. Ometi pole siingi, nagu paastumiseski, otsustav lihtsalt millegi olemasolu või puudumine; sel peab olema oma positiivne vastaspool.

Vaikus, mis saabub, kui massiteabehendite vahendatav maailmakära on kadunud, tuleb täita positiivse sisuga. Kui palve puhastab meie hinge, on ka mõistusel tarvis toitu, sest just inimese mõistust hukutab tänapäeval see, et seda kujundavad pidevalt televisioon, raadio, ajalehed, ajakirjad jne. Seepärast soovitame puhtvaimulikule pingutusele lisada mõistuslik pingutus. Kui palju meistriteoseid, kui palju inim-mõistuse, kujutlusvõime ja loomingu ime-lisi vilju jätame oma elus tähelepanuta seepärast, et kehaliselt ja vaimselt väsinuna koju tulles on märksa lihtsam vajutada televiisorinupule või uppuda pildiajakirja täielikku jamasse. Ent kui kavandame ette oma paastu? Kui koostame ette ühe mõistliku loetelu raamatutest, mis me paastu ajal loeme? Need kõik ei pruugi olla usulised raamatud, kõik inimesed ei saa olla teoloogid. Paljudes kirjanduse meistriteostes on aga väga palju sisemist „ridadevahelist teoloogiat”, ja kõik, mis meie mõistust rikastab, iga inimloomingu tõeline vili leiab kiriku õnnistuse paastuajal lugemiseks, ja õigesti tarvitades on sel vaimulik väärtus. Eelmises peatükis me märkisime, et paastu neljas ja viies pühapäev on pühendatud kahe suure kristliku vaimuelu õpetaja, nimelt püha Johannes Redelikirjutaja ja püha Egiptuse Maria mälestusele. Võtkem seda laiemas mõttes kui tunnistust, et kirik soovitab meil paastu ajal oma vaimset ja mõistuslikku maailma rikastada, lugeda ja mõtiskleda nende väärtuste üle, mis tõenäoliselt aitavad elustada meie sisemist maailma ja tema rõõmu. Sellest rõõmusest, inimese tõelisest osast, mis täidab meid seepidi ja mitte välispidi, ei anna „moodne maailm” meile tänapäeval mitte lõhnagi tunda; ometi ilma selleta, ja ka koos sellega, kui me ei mõista suurt paastu kui teekonda inimeseks olemise sügavustesse, kaotab suur paast oma tähenduse.

Lõpuks: milline võiks olla suure paastu tähendus neil pikkadel tundidel, mil me oleme oma kodunt eemal – tööle minnes, töölaua taga, ametikohustusi täites, kohates töökaaslast ja sõpru? Ehkki mingit üksikasjalist „retsepti” ei saa siin, nagu muudelgi juhtudel, anda, on mõned üldised mõtted võimalikud. Kõigepealt on suur paast

sobiv aeg vaadata, kui uskumatult pinnapealsed on meie suhted inimeste, asjade ja tööga. Lööklauseid „naeratus näole” ja „võta seda kergelt” on tegelikult suured käsud, mida me rõõmsalt täidame, ja nad tähendavad: ära sekku, ära päri, ära süvene oma suhetesse kaasinimestega, pea kinni sõbralikuks suhtumiseks kutsutud täieliku ükskõiksuse mängureeglite; vaata kõike aineliste võitude, kasu ja edasijõudmise seisukohalt; teisisõnu, ole osa sellest maailmast, mis, pruukides kogu aeg suuri sõnu vabadusest, vastutusest, hoolitsusest jne, järgib tegelikult materialistlikku põhimõtet, et inimene on see, mida ta sööb. Paast on aeg, mil otsitakse tähendust: oma ameti tähendust, kutsumust, oma suhete tähendust teiste inimestega, sõpruse tähendust, vastutuse tähendust. Pole olemas tööd ega ametit, mida ei saaks „paremaks muuta” – kui ka ainult natuke – mitte tõhusamaks või paremini korraldatuks, vaid paremaks inimlikus mõttes. Samuti peab püüdma kõiki meie suhteid „seespidistada”, sest me oleme vabad inimesed, kellest on (enamasti meie teadmata) saanud võõraste süsteemide ori, mis üha enam teevad maailma „ebainimlikumaks”. Ja kui meie usul on mingi tähendus, peab selle ühendama elu kui tervikuga. Tuhanded inimesed arvavad, et vajalikud muutused tulevad vaid väljastpoolt, revolutsioonide ja väliste olukordade muutumisega. Meie, kristlased, peame tunnistama, et tegelikult tuleb kõik seestpoolt – usust ja usu järgi elamisest. Astudes kreeka-rooma maailma, ei keelanud kirik orjuse ega kutsunud üles revolutsioonile. Ometi tegid just kiriku usk, uus nägemus inimesest ja elust orjuse järk-järgult võimatuks. Üks püha – ja „püha” tähendab siin lihtsalt inimest, kes suhtub kogu aeg oma usku tõsiselt – teeb maailma muutmiseks rohkem kui tuhat trükitud plaani. Püha inimene on ainus tõeline revolutsionäär siin maailmas.

Teisalt – ja see on viimane üldine märkus – on suur paast aeg, mil me peame oma kõnet kontrollima. Meie maailm on uskumatult verbaalne, ja ikka üleni tulvil sõnu, mis on kaotanud oma tähenduse ja seetõttu ka jõu. Ristiusk avab sõna pühaduse – sõna, mis on tõepoolest Jumala and inimesele. Seepärast on meie kõnel kas kindel positiivne või negatiivne jõud. Seetõttu mõistetakse meie üle ka kohut meie sõnade pärast. „Aga ma ütlen teile, et inimesed peavad kohtupäeval aru andma igast tühjast sõnast, mis nad on rääkinud, sest su sõnadest mõistetakse sind õigeks ja su sõnadest mõistetakse sind süüdi.” (Mt 12:36-37). Kõne kontrollimine on selle tagasitoomine tema tähtsuse ja pühaduse juurde, selle mõistmine, et igasugusel süütu „naljal”, mida me kas või mõtlemata oleme suust välja lasknud, võivad olla hävitavad tagajärjed – see võib olla see viimane „tilk”, mis tõukab inimese põhjatusse lootusetusesse ja hukatusse. Kuid sõna võib olla ka tunnistus. Hooletul ülelausevestlusel töökaaslasega võib oma elunägemist ja seisukohti teiste inimeste või töösuhtes teha selgeks paremini kui formaal-

se jutlustamisega. Sellelaolisel vestlusel võib külvata küsimuste, erilise ellusuhtumise ja teadahahtmise seemneid. Tegelikult ei oska me arvatagi, kui püsivalt me mõjutame teineteist oma sõnade ja lihtsalt oma isiksuse „ilmega”. Ja lõppude lõpuks ei pöörata inimesi Jumala poole sellega, et keegi seletab asju kaunisti, vaid sellega, et teised näevad temas seda valgust, rõõmu, sügavust, kindlust ja armastust, mis üksi näitavad Jumala kohalolekut ja Tema väge maailmas.

Ja kui suur paast tähendab, nagu me alguses ütlesime, et inimene leiab jälle oma usu, siis tähendab ta ka seda, et inimene leiab jälle oma elu, selle jumaliku tähenduse ja püha sügavuse. Loobudes roost saame taas kätte selle kauniduse ja õpime seda jälle Jumalalt rõõmu ja tänuga vastu võtma. Vähendades muusika kuulamist ja lõbustusi, kõnelemist ja pinnapealset suhtlemist, leiame inimsuhete, inimese töö ja kunsti tõelise väärtuse. Ja kõike seda leiame me jälle, sest me leiame lihtsalt jälle Jumala enda – sest me naaseme Tema juurde ja Temas kõige selle juurde, mis Ta meile oma otsatus armastuses ja helduses on andnud.

Nõnda laulame paasaööl:

*Nüüd on kõik valgust täis
taevas ja maa
ja alumised paigad
Pidagu siis nüüd kõik loodu
Kristuse ülestõusmise püha
mille peale nemad on kinnitatud.*

Ära võta meilt ära seda lootust, oh Inimesearmastaja!

Armastusest

Abba Talassi

Armastus vaid Jumala vastu ühendab armastajad Jumala ja üksteisega.

Meel, mis on saavutanud vaimuliku armastuse, ei mõtle ligimese kohta midagi sellist, mis pole armastusega kooskõlas.

Kes teist suuga õnnistab, aga südames põlgab, see peidab armastuse riide all silmakirjalikkust.

Kes on saavutanud armastuse, kannatab kõikumata ära vaenlaste tekitatud kurvastuse ja vaevad.

Ainult armastus liidab loodud olendid kooskõlaliselt Jumalaga ja omavahel.

Tõelise armastuse on saavutanud see, kes ei luba endale ligimese kahtlustamist ega kirumist.

Jumala ja inimeste meelest on hinnatud see, kes ei tee midagi sellist, mis võiks armastust rikkuda.

Aus jutt ja puhas südametunnistus on siira armastuse tundemärgid.

Kes vennale teiste laimust räägib, peidab heatahtlikkuse riide all kadedust.

Ihulikud hüved toovad kiitust inimestelt, vaimulikud Jumalalt.

Armastus ja kasinus puhastavad hinge, puhas palve valgustab meelt.

Vägev on see inimene, kes kihutab kurja endast tegude ja tunnetusega eemale.

Jumala ees on armu leidnud see, kes on vaigistanud kired ja saavutanud vaimuliku tunnetuse.

Kui tahad võita pahad mõtted, nõua taga kasinust ja ligimesearmastust.

Hoia end ohjeldamatuse ja viha eest, siis ei häiri sind palve ajal miski.

Nagu porist ei tõuse häid lõhnu, pole ka kurja meeles pidavas hinges armastuse hõngu.

Talitse vapralt oma viha ja himusid, siis vabaned peagi kurjadest mõtetest.

Varjatud heateod hävitavad uhkustamise ja kui sa ei mõtle kellestki halba, siis ajad sa kõrkuse endast kaugele.

Uhkustamisele on omane silmakirjalikkus ja pettus, kõrkusele upsakus ja kadedus.

Tõeline valitseja on see, kes iseend valitseb ning on teinud oma hinge ja ihu mõistuse alamateks.

Vaikimine ja palve, armastus ja kasinus on nagu neljahobuserakend, mis viib meele taevasse.

Otskui vaha tule paistel sulab, nõnda kaovad jumalakartuse ees räpased mõtted.

Kannata ära kõik, mis sulle kurvastust ja vaeva toob, sest nende kaudu puhastab sind Jumala ettehoole.

Kuidas me loodame Kristust kohata, kui oleme tänase päevani vaid lihahimusid teeninud?

Hüved ja tunnetus sünnitavad igavese elu, nende puudumine aga surma.

Vabadus kirgedest tähendab seda, et hing ei kipu paha peale. Seda ei saavuta keegi ilma Kristuse abita.

Ära jäta hooletusse usutööd, siis valgustatakse su hinge, sest öeldud on: Ma annan sulle pimeduse varjust varandusi (Js 45:3).

Kes armastab Jeesust, saab kurjast vabaks, kes Tema järel käib, saab näha tõelist tunnetust.

Ohjelda himud kasinusega ja viha vaimuliku armastusega.

Vanaema, pane uks kinni

Ühes kauges külas elas vana naine, kelle hüüdnimeks oli „Vanaema, pane uks kinni“.

Iga kord kui naise sugulased tema juurest lahkusid, ütles ta neile: „Et Jumal aitaks teil ust sulgeda!“

Kui temalt küsiti, mis ustest ta räägib, siis vastas ta nii: „Kuhu iganes te ka ei läheks, pange hoolikalt tähele, et te sulgeksite oma kõrvade ukse, et te ei kuuleks saatana ahvatlevaid sosinaid. Sulgege kindlat oma silmade ukse, ärge lugege halbu raamatuid, mis on täis mürki ning ärge minge kuhugi, kus teie silmad annavad järele kurja kiusatusele ja teevad nõnda liiga teie südamele. Hoidke ka oma suu kinni ning meenutage seda ütlust: „Issand, pane valvur mu suu ette, hoidja mu huulte uksele!“ (Ps 141:3).

„Meeles tuleb alati pidada ka seda tõsiasja, mida meie Päästja ütles, et iga asjatu või kurja sõna eest, mis me lausume, peame viimsel kohtupäeval aru andma. Aga veelgi enam, mu kallid sugulased, ärge unustage sulgeda oma südame ust, et kaitsta end kõigi nende halbade kiusatuste eest, mida see maailm endas salaja varjab. Ärge laske oma südant mustaks ning kurjaks muuta. Vastupidi, avage oma uks ilule, armastusele ja tõe, ehk teisiti öeldes Jumalale!“

„See on see päev“

Püha Johannes Kuldsuule omistatud jutlus

Hiilgavad on Issanda ülestõusmise märgid: pettus kaob ja kadedus kihutatakse välja, rahust peetakse lugu ja vaen lõpeb. Me ei kurvasta enam esiloodud Aadama pärast, vaid austame teist Aadamat; me ei kiru enam Eeva üleastumist, vaid kiidame õndsaks Jumalasuunitajat Maarjat; meid ei saadeta enam puu juurest tagasi, vaid me kanname Issanda risti. Me ei pea enam kartma madu, vaid võime paluda Püha Vaimu; me ei lähe enam maapõrnu tagasi, vaid tõttame taevasse; meid ei aeta enam paradiisist välja, vaid võime asuda Aabrahami sülle; me ei kuule enam, nagu juudid, et päev on öö sarnane, vaid laulame vaimus: „See on see päev, mis Issand on teinud. Olge väga rõõmsad ja rõõmustagem temast“ (Ps 117:124). Miks? Sest enam ei lähe päike pimedaks, vaid kõik saab valgust täis. Enam ei kärise templi vahetekk, vaid kõik leiavad tõelise Koguduse. Enam ei kannu me palmioksi, vaid toome kirikusse vastristitud.

„See on see päev, mis Issand on teinud. Olge väga rõõmsad ja rõõmustagem temast“. See on see päev – see, aga mitte mõni teine, üks kuningas, mitte palju hirmuvalitsejaid. See on see päev: päev tõelises mõttes, võidupäev, päev, mis seab sisse ülestõusmispüha kombe, ilutooja päev, päev, millal Talle jagatakse; päev, mis joodab piima uuestistündinutele, päev, mis peab hoolt vaeste eest. „Olge väga rõõmsad ja rõõmustagem temast“ – ärgem tõtakem mitte kõrtsi, vaid pühakotta. Ärge pidage lugu purjutamisest, vaid mõõdukusest. Ärgu keegi teotagu seda päeva, mida Seadus muiste ette tähendas, mida hoiatustega ette kuulutati, mida esivanemad töötuse põhjal ootasid, mida apostlid omi silmi täide minemas nägid ja mida Koguduse usk omaks võtab.

See on see päev, mil Adam saab vabaks, mil Eeva pääseb kurbusest, mil julm surm hirmu tunneb, mil vägevate kivide jõud rauged ja hauariivid katki murtakse ning vanast ajast surnute ihud pärivad endise elu. See on see päev, mil allilma kanged ja kindlad seadused võidetakse, mil ülestõusnud Issandale Kristusele avanevad taevad, mil inimsoole hakkavad maailma aias võrsuma ülestõusmise kauniõielised ja viljakandvad taimed. See on see päev, mil vastvalgustatud lilled tärkavad, mil patuojad kuivavad, mil kuradi liikmed jäävad nõdraks, mil kurivaimude hulgad aetakse laiali, mil uskmatu rahvas jääb häbisse, aga usklike hulgad rõõmustavad, mil märtrite peas hiilgavad pärjad. „See on see päev, mis Issand on teinud. Olge väga rõõmsad ja rõõmustagem temast“ Kristuse armust, kes oma ülestõusmisega valgustas kogu maailma, mis oli pimeduses ja surmavarjus. Temale tihes Isa ja Püha Vaimuga kuulub au ja kummardamine igavesti. Aamen.

Lihakssaanu ülestõusmine

Isa Philip LeMasters

„Kristus on üles tõusnud!” – „Tõesti on üles tõusnud!”

Täna tähistame seda, mis on kõige põhjapanevam ja rõõmsam meie usukuulutuses: Kristus on surnuist üles tõusnud, surmaga surma maha tallanud ja neile, kes hauas olid, elu kinkinud!

Tema on meie Paasa, meie tõus surmast ellu, sest surmavald ja haud ei suutnud endas pidada Jumalinimest, kes jagab meiega oma võitu rikutuse ja kaduvuse üle. Surmahirmust orjastatud maailma on Ta toonud valguse, isegi hauakambri pimedada öö täitnud taevase auhiilgusega. Nagu Kristus Martale ütles pärast Laatsaruse ülesäratamist: „Mina olen ülestõusmine ja elu. Kes minusse usub, see elab, isegi kui ta sureb” (Jh 11:25). Kuna surmal ei olnud viimast sõna meie Issanda üle, siis ei ole sellel Issanda armust ka viimast sõna meie või ükskõik kelle üle, kes Teda appi hüüab. Päästja tõusis surnuist üles täieliku inimesena oma ülendatud ihus, mis kandis ikka veel Tema ülestõusmise ihulikku haavu. Ta sündis, elas ja suri liha ja verena täpselt samamoodi nagu meiega. Toomas kahtles kuuldu ülestõusmisest, sest teda ei olnud kohal, kui Issand esimest korda jüngritele ilmus. Ta ütles, et ei usu enne, kui näeb ja puudutab piinamise ja surma märke Issanda ihul. Kui Kristus kaheksa päeva hiljem taas ilmus, lasi Ta Toomal ennast puudutada ning Toomas vastas sellele, tunnistas Teda oma Issandaks ja Jumalaks. See kohtumine näitab, kui oluline on Kristuse ihuline ülestõusmine meie usu jaoks. Lihtsustatult võib öelda, et ilma selleta polekski mingisugust kristlust.

Päästja määrati avaliku surmanuhtlusega ristisurma Rooma sõdurite käte läbi, kes olid oma sünges ametis osavad isegi võrreldes tänapäeva elukutseliste kurjategijatega. Kahe röövli sääreluude murdmine nende surma kiirendamiseks oli sõdurite jaoks lihtsalt tavaline päevatöö. Issanda jalgu nad ei murdnud, sest need kogunud professionaalsed tapjad teadsid, et Ta oli juba surnud. Rooma rist oli taas näitlikustanud, mis juhtub nendega, kes endast impeeriumile võimalikku ohtu kujutasid.

Pole just imekspandav, et jüngrid olid Issanda kinnivõtmisel põgenenud ja Peetrus Tema kolm korda ära salanud, kuna nad ei osanud eeldada Tema ülestõusmist. Nad olid soovinud sõjakat messiat, kes hävitaks roomlased ja rajaks maapealse kuningriigi, mitte päästjat, kelle võit saabub pärast piinarikast surma paganate käe läbi.

Mõtetu oleks arvata, et need, kes olid oma ristilöödud Issanda ära salanud ja hüljanud, oleksid hiljem lihtsalt mõelnud välja loo Tema ülestõusmisest ja siis Tema nimel märtrisurma läinud. Naisjüngrid, kes näitasid üles suuremat armastust ja julgust, minnes Issanda hauale Kristuse kadunud olevat, ei lootnud samuti Tema ülestõusmist. Püha Paulus õpetas, et „kui Kristust ei ole üles äratatud, siis tähendab see, et ka meie jutlus on tühine, ja tühine on ka teie usk” (1Kr 15:14). Päästja näitas oma jumalikkust patte andeks andes ja öeldes, et Tema ja Isa on üks (Jh 10:30). Ja „enne, kui Aabraham sündis, olen mina” (Jh 8:58). Ülempreester küsis Temalt: „Kas sina oled Messias, Kiidetava Poeg?” (Mk 14:61). Kristus vastas: „Mina olen see, ja te näete Inimese Poja istuvat Väe paremal käel ja tulevat taeva pilvedega” (Mk 14:62). Nüüd, kui see, kes väitis end olevat Jumala, oleks eksinud, ennustades oma ülestõusmist ja lihtsalt hauas kõdunenud nagu kõik teised, siis poleks ei kirikut ega mingit põhjust Jeesust Kristust mees pidada kellegi muuna kui suurus-hullustuses vaevunud läbikukkunud messiana. Õigeusklik kristlus ei põhine kohe kindlasti sentimentaalsetel mälestustel ega soojadel tunnetel kaua aega tagasi elanud inspireeriva isiksuse vastu, vaid rõõmsal kuulutusel Kristuse ülestõusmisest ja võidust surma üle terve, ihuliku inimesena. Tema ihuline ülestõusmine on meie lootus ülestõusmisele surnuist ja tuleva maailma elule, nagu me seda Nikaia usutunnistuse sõnadega kinnitame. Tsiteerides taas püha Paulust: „kui Kristust ei ole üles äratatud,

siis on teie usk tühine, siis te olete alles oma pattudes. Nii on siis ka hukkunud need, kes on Kristuses magama läinud. Kui me loodame Kristuse peale üksnes selles elus, siis me oleme kõigist inimestest armetumad.” (1 Kr 15:14-17) Kui Kristus ei tõusnud surnuist üles inimihus, siis olid püha Paulus ja kõik märtrid vaid narrid, kes oma elud ilmaasjata ära raiskasid.

Meenutagem, et Paulusest sai kristlane üksnes pärast seda, kui ülestõusnud Issand talle Damaskuse teel silmipimestavas valguses ilmus. Väljaspool Päästja ülestõusmise tõelisust poleks Pauluse pöördumine kristlasi taga kiusavast variserist paganate apostlikuks mõeldavgi. Püha Toomas uskus vaid siis, kui ta sai katsuda haavu Päästja kirgastunud ihul. Apostlite tegude raamatust loeme, kuidas apostlid tervendasid paljude haigete inimeste kannatavaid ihusid. Issanda ülestõusmine teeb avalikuks taevasesse ausse määratud inimihulise tõelise väärikuse. Pääste ei ole põgenemine meie elu füüsiliste tasandite eest, vaid eeldab meie kui terviklike inimeste puhastumist ja täiustumist ühenduses Kristusega. Tõeline usk Päästjasse nõuab, et me pakusime kõiki oma olemasolu tahke Temale tervendamiseks ja muutmiseks, mitte midagi tagasi hoides. Nagu Temagi tervendas haigeid ja toitis näljaseid – ustavuse kõige loomulikumate väljendusvormide hulka kuulus inimeste ja nende ihuliste nõrkuste ja puuduste eest hoolitsemine. Väljendades tõelist hoolivust oma ligimeste suhtes, puudutame me Kristuse haavu, kuna Tema on kõigis nendes, kes meie abi vajavad. Tema ülestõusmise valguses ei ole teiste inimeste kehalised kannatused ja vaevad mitte tühised ja häirivad ilmingud, vaid kutse tuua esile tuleva maailma eelmaits. Teenida teisi viisil, mis leevendab nende vaevusi, hoolimata ükskõik millistest asjaoludest, annab märku Jumala armulistest kavatsustest kõigi nende suhtes, kes Tema kuju ja sarnasust kannavad. Kui me sellest keeldume, siis elame otsekui oleks Ta ikka

veel hauas. Kuid kuna meie Issand on üles tõusnud, peame hoolima oma ligimestest otsekui neist, kes on Tema poolt taevasesse ausse kutsutud. Järgnemaks ülestõusnud Issandale ülestõusmise rõõmu peame ka oma sügavaimad isiklikud vaevad ja haavad Kristusele tervendamiseks avama.

Meie keha pole kindlasti mitte halb, aga meil kõigil on sellega väärastunud suhe. Selmet taotleda kehatut vaivsust eirates Jumala loome- ja päästetööd, mis on suunatud meile kui terviklikele inimestele, peame kogu hingest omaks võtma rõõmu Tema võidust surma üle, elades kui üks ihu, osaduses ülestõusnud Issandaga meie olemasolu kõigil tasanditel. See on nõnda, kuna oleme Tema ihu – Koguduse – liikmed ja saame osa Tema ihust ja verest euharistias ehk pühas armulauas. Peame elama vastavalt, koos oma ihudega, kõigil oma elu päevadel. Laskem Jumalal tervendada ja Tema kuningriigi poole ümber suunata oma suhted, teod ja ihaldused, et saaksime osa Issanda ülestõusmise rõõmust kui terviklikud, ihus elavad inimesed. Seepärast peame andma oma aja, tähelepanu ja kõik jõuvarud Temale taastamiseks meie kutsumuse täiuses, et saada pühaduses Tema sarnaseks. Ja see pole kehatu ega abstraktne nähtamatu kutsumus, vaid käegakatsutav, praktiline kutse, mis puudutab meid kesk igapäevase argipäeva. Meie Issanda ülestõusmise pärast ei tohi me kasutada oma ihusid ettekäändena jäämaks oma rikutuse orjadeks ükskõik mil moel. Me langeme vihkamisse, ahnusse, laiskusse, apalusse, joomarlusse, edevusse ja teistesse pattudes mitte sellepärast, et oleme liha ja veri, vaid kuna me ei ole oma isiklike haavu avanud Kristuse tervendavale väele. Ühel või teisel viisil oleme kõik täielikult ülestõusmise rõõmust keeldunud.

Paasaag kutsub meid võtma omaks ülestõusnud Issandat kui kedagi, kes taastab ja viib täiusele kõik meie inimolemise tasandid. Me ei saa tõeliselt inimlikuks lahus Temast, sest üksnes Tema on võitnud surmahirmu, mis on meie rikutuse allikaks. Peame ühendama ennast Kristusega rõõmsas alistumises, nii et Tema elu saaks meie omaks, isegi kui jääme selles maailmas ikka lihaks ja vereks. Siis võime öelda koos püha Paulusega: „Ent nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus. Ja mida ma nüüd elan ihus, seda ma elan usus Jumala Pojasse, kes mind on armastanud ja on iseene loovutanud minu eest” (Gl 2:20). Jah, peame palju vaeva nägema, et ennast Kristusega nõnda kõikehõlmavalt ühendada, kuid pidagem mees, et viimselt on see rõõmus vaevanägemine, võitlus selle nimel, et üha täielikumalt saada osa selle helge paasaaja imelisest rõõmusõnumist. See on vaevanägemine, mille me kõik peame omaks võtma, kui tahame vastata nagu püha Toomas, saades osa Jumalinimesest, kellest surm võitu ei saanud. Sest Kristus on üles tõusnud! Tõesti on üles tõusnud! Aamen.

Palmipuuderüha

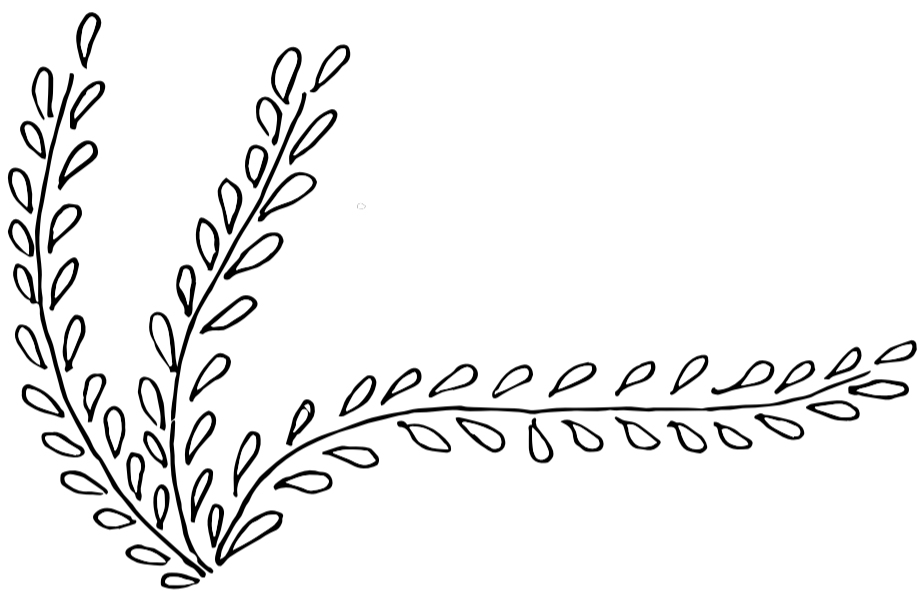
Nädal enne paasat läheb Jeesus Jeruusalemma, kus rahvas võtab Teda vastu kui oma kuningat.

Nõnda nagu kõrvaloleval ikoonil on kujutatud, hoiame sellel kirikupüha liturgial käes oksti, algupäraselt palmipuude oksti, aga meie toome oma kirikutesse pajuoksi. Pärast liturgiat viime oksad koju, et kaunistada kodus olevaid ikooni.

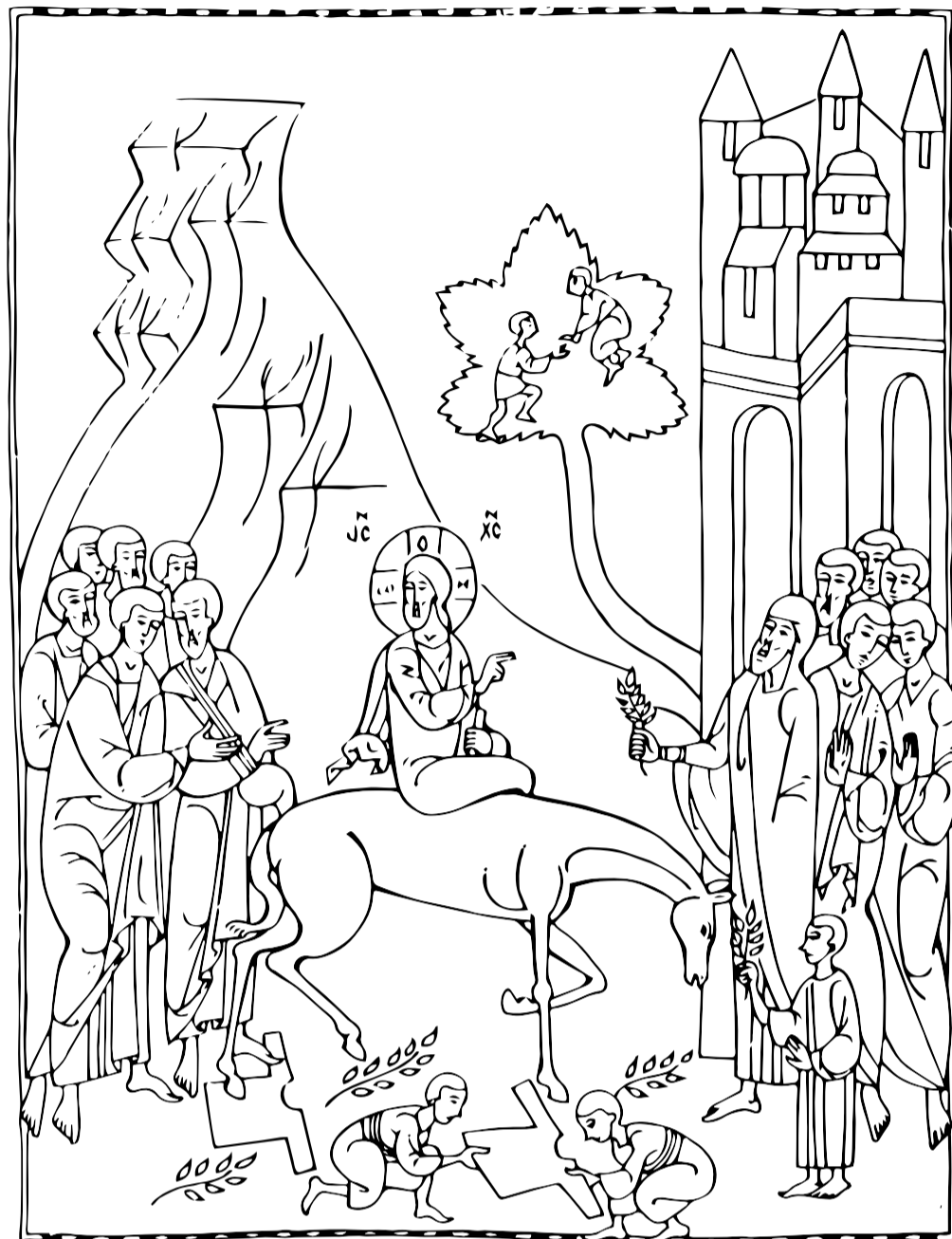
Вербное воскресенье

За неделю до Пасхи Иисус отправился в Иерусалим, где люди встретили Его как своего царя.

Как изображено на иконе, на этой праздничной литургии люди держат в руках пальмовые ветви – так было в древней Иудее – но в наши церкви мы идем с ветвями вербы. После литургии мы приносим ветви домой, чтобы украсить ими иконы.

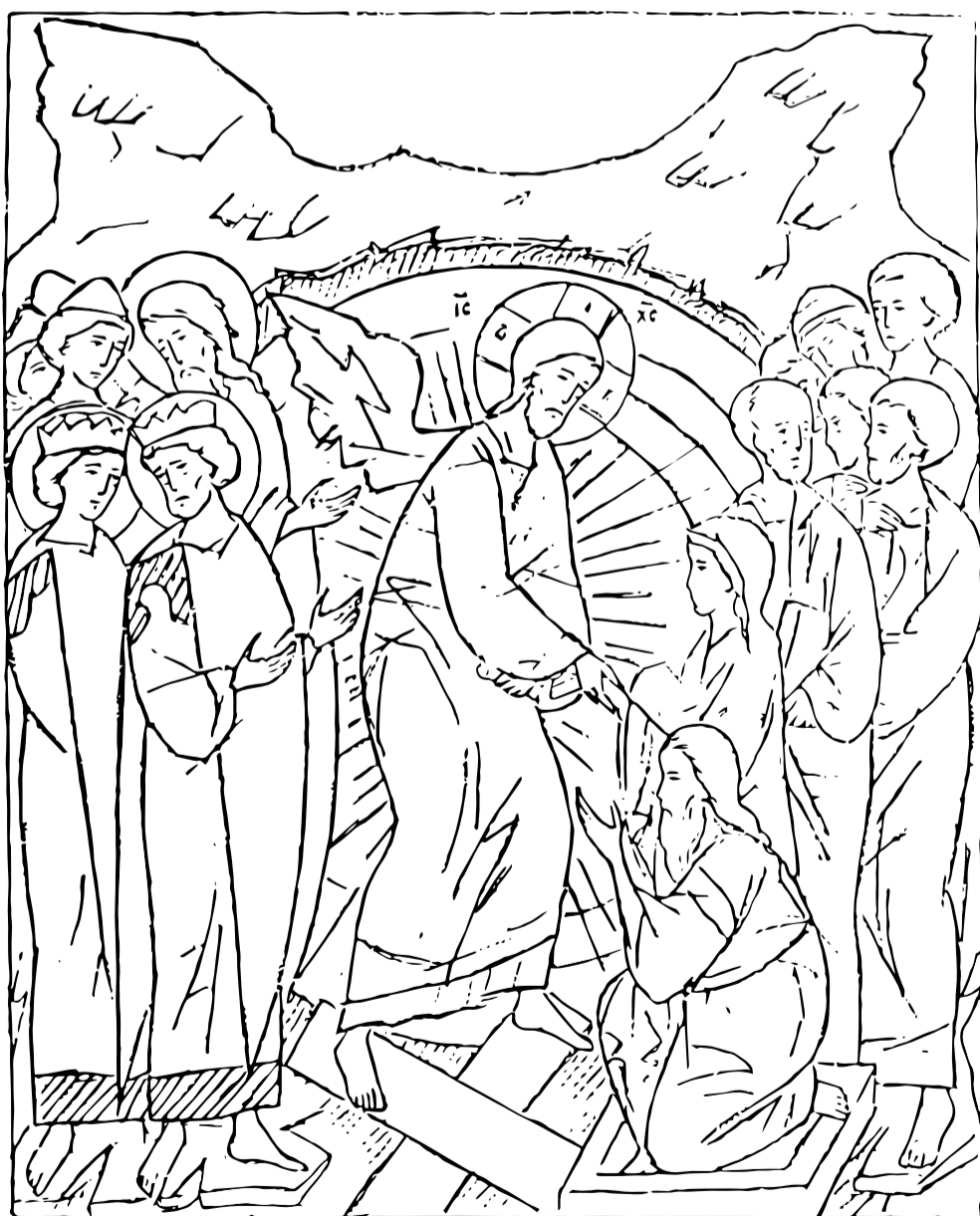

✓ Värvu puulehed ära, sest oksad on elavad. Раскрасьте листья на ветвях.

✓ Икоон värvimiseks.
✓ Pühapäev enne ülestõusmisrüha.

ИКОНА для раскраски.
Последнее воскресенье перед Пасхой.

✓ Värvu ära Kristuse ülestõusmise ikoon.

Раскрасьте икону воскресения Христова.

Palmipuuderüha (pealaul 1. viisil)

Et enne oma kannatamist meie kõikide ülestõusmist kinnitada, äratasid Sa Laatsaruse surnuist üles, oh Kristus Jumal. Seejärel ka meie kui lapsed võidutähti kandes, laulame Sulle, surma võitjale: Hosianna kõrges, kiidetud on see, kes tuleb Issanda nimel.

Вербное воскресенье (Тропарь, глас 1)

О́бщее воскре́сние! пре́жде Твоя́ стра́сти уверя́я, / из ме́ртвых воздви́гл еси́ Ла́заря Христе́ Бо́же! Те́мже и мы я́ко о́троцы побе́ды зна́мения нося́ще, / Тебе́ победи́телю сме́рти вопие́м: / оса́нна в вы́шних, // благослове́н Гряды́й во и́мя Госпо́дне.

Vaikse nädala suurel reedel Jeesus kannatab ja sureb ristil ning seejärel läheb alla põrguhauda, et võita surma.

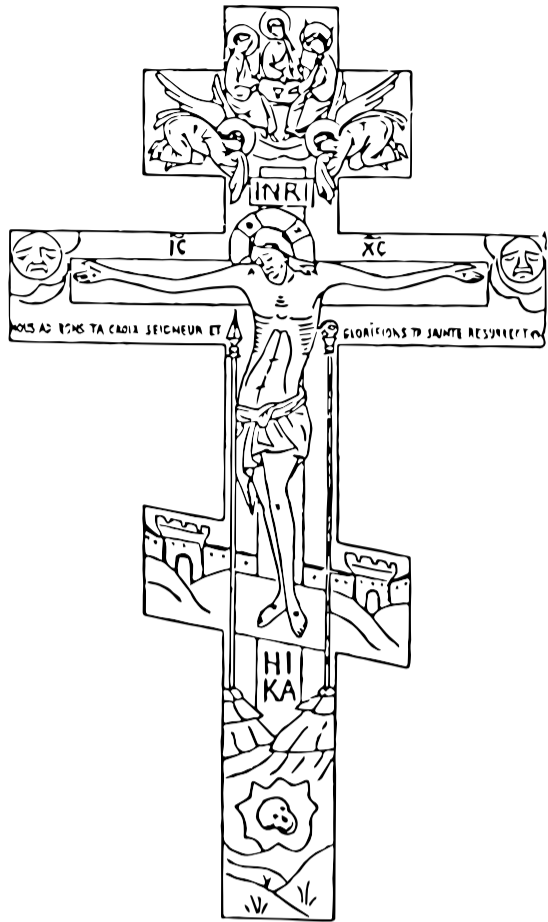
Paasa (pealaul)

Kristus on surnuist üles tõusnud, surmaga surma maña tallanud ja neile, kes hauas olid, elu kinkinud!

В Страстную пятницу Иисус страдает и умирает на кресте, после чего сходит в ад, чтобы победить смерть.

Пасха (Тропарь)

Христос воскрес из мертвых, смерть поправ и сущим во гробех живот даровав.

Värvi ära ikoon.

Раскрасьте икону.

Ülestõusmispäeva

Ingel kuulutab naistele Jeesuse ülestõusmist ning näitab tühja hauda.

Kristus on üles tõusnud!

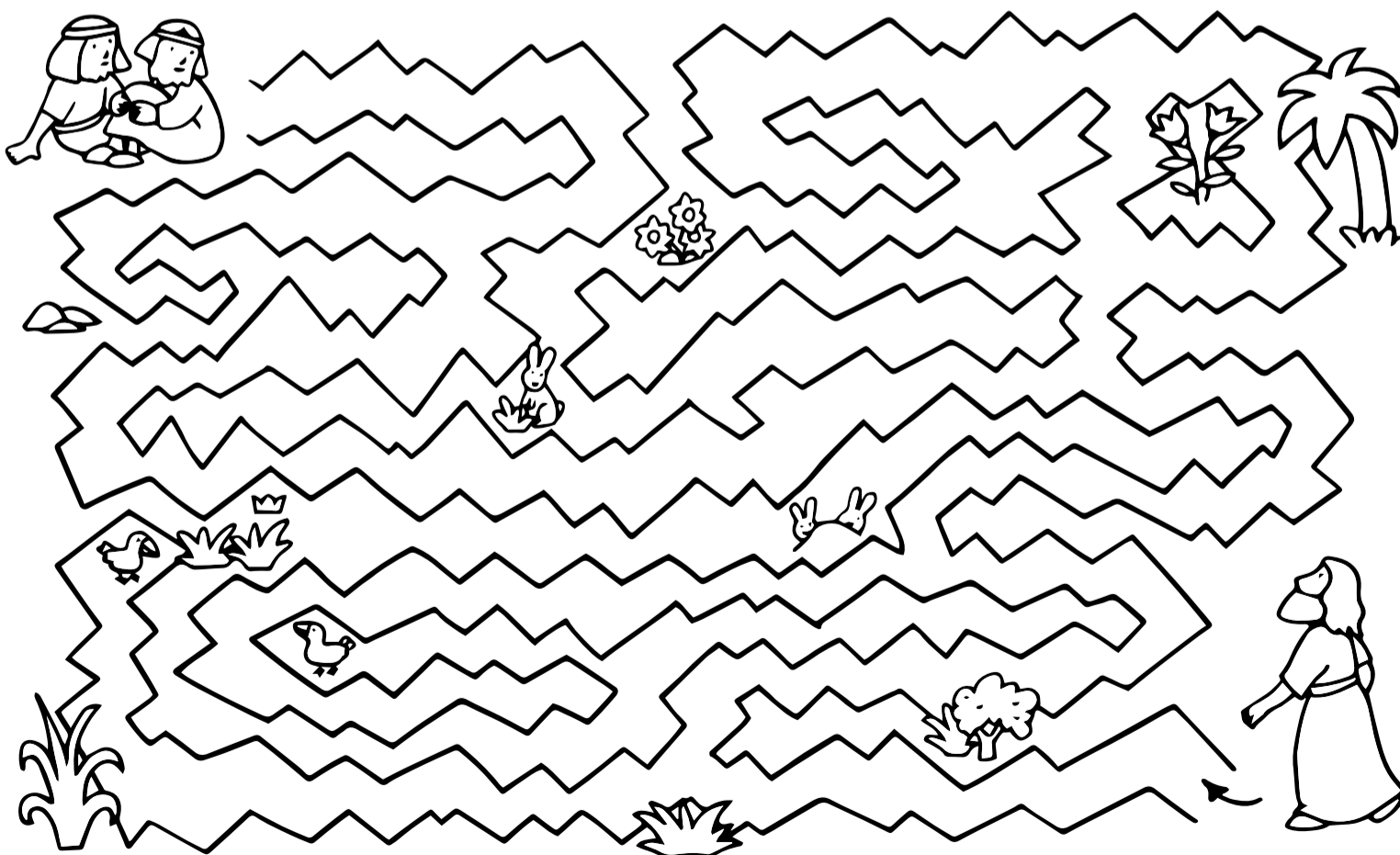
Tõesti on üles tõusnud.

Праздник Пасхи

Ангел возвещает женщинам о воскресении Иисуса и показывает пустую гробницу.

Христос воскрес!

Воистину воскрес!

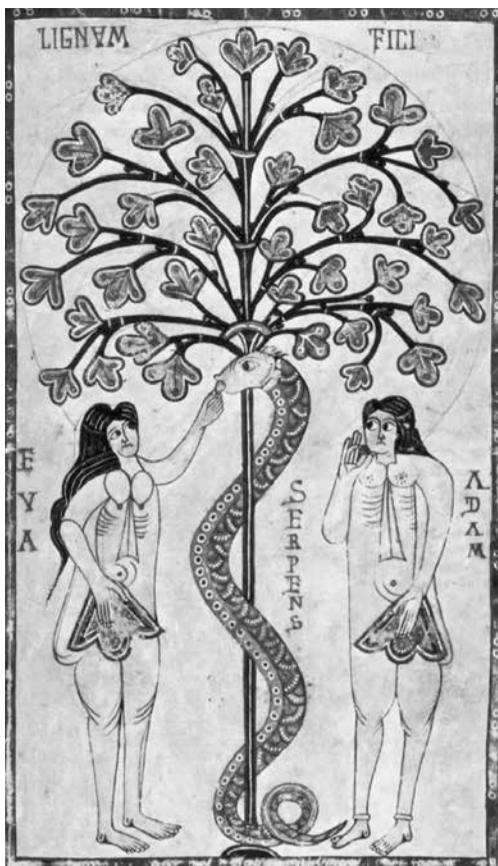

Ülesanne:

Abita Jeesusel leida õige tee oma jüngerite Peetruse ja Andreasega. Ta palub neid endale järgneda, et teha neist inimestepüüdjad (Mt 4:18-20).

Задание:

Найдите правильный путь Иисуса к Петру и Андрею. Иисус просит их последовать за Ним и сделать их ловцами человек (От Матфея 4:18-20).

Aadama ja Eeva kiusatus. Hispaania. 10. sajand.

Väites end targad olevat...

Ülempreester Mattias Palli

Alanud aasta on toonud kaasa nii mõndaagi. Kõigepealt jätkub endiselt Venemaa jõhker sõda Ukrainas ja tundub, et kallalitungijale üha edukamalt. See on kasvatatud ebakindlust ja lootusetust ka meil, võib-olla enam, kui on tegelik oht, kuid selge see, et muretsemiseks on põhjust. Loodame, et see ärgitab vaba maailma otsima üheskoos tugevamat heidutust selle ja teiste uue aja metsaliste vastu. Väiksemas plaanis heitlevad paljud inimesed kasvavate hindade ja maksudega ning otsasaga kokku tulemine muutub üha raskemaks. Muidugi jätkuvad muudki hädad siin maises maailmas.

Nii võib näida, et allpool käsitletavad teemad on väikesed ja ebaolulised. Kuid nagu me tegeleme nii isiklikus elus kui ka ühiskonnas suuremate ja väiksemate muredega, nõnda ei saa unustada sedagi, mis esmapilgul kuigi tähtis ei tundu. Lisaks pole vaimulikust vaatenurgast kõik selline, nagu maises mõttes. Iga asi on osa suuremast tervikust ning „kes on ustav pisimas, see on ustav ka paljus” (Lk 16:10).

Seepärast peame pöörduma aasta algusest kehtima hakanud „sooneutraalse abielu” teema juurde. Paljud küsivad, mida sellest arvata? Kuidas elada selles „uues normaalsuses”?

Teiseks on küsimusi aratanud kaks uudist. Üks on see, et Venemaa režiim on kuulutanud LGBT-liikumise äärmuslikuks. Teine on Vatikani otsus, et teatud juhtudel võib samasoolisi paare õnnistada. Lihtsameelised võivad nüüd öelda, et kuna Venemaa praegune kord on kuritegelik, siis kõik, millega seal võideldakse, peab olema hea. Ja kui Vatikan juba õnnistab selliseid paare, miks siis meil ei võiks? Kas seal ei osa-

ta äkki paremini ajaga sammu pidada?

Hea on aeg-ajalt meelde tuletada, milles me erineme „selle maailma lastest”, mida me võime ja peamegi kaasa tegema, elades „maailmas”, ja mis osas mõtlema ja elama nii, et me poleks „maailmast”. Vahe on ühes tähes („t”-tähes, mida mõni varane kirikuisa seostas ristimärgiga!), nõnda on siin kerge eksida. Kuid selle vahe tegemine on eluliselt tähtis, kui soovime pääseda ja tõe tundmisele tulla (vrd 1Tm 2:4). Kõik väljakutsed, mille maailm meie usule esitab, pole mitte ainult järjekordsed tüütud raskused, vaid ka võimalused anda tunnistust usust ja ka ise oma vaimulikus elus suuremale selgusele jõuda.

Alustades esimesest sündmusest peab märkima, et see, mida üks vaenulik riik teeb, ei tohiks meie suhtumist ei ühes ega teises suunas mõjutada. Türania, nagu juba Edward Gibbon omal ajal ütles, kasutab inimese loomuliku jälestust pahede vastu oma võimu kindlustamiseks. On ju selge, et iga agressiivne riik otsib midagi, milles teistest eristuda ja millega oma kuritoid õigustada. Et võitlus millegagi on seal maal lipukirjaks kuulutatud, ei muuda seda iseenesest veel õigeaks ja vastuvõetavaks. Lihtne on muidugi vaadata maailma mustvalgelt, kuid meile on Jumal siiski andnud ka mõistuse ja eristamisvõime. Lisaks peab iga usklik pattu ja pahet vihkama, kuid patust armastama. Küll võib vahemärkusena soovida, et meie riik oleks võinud oodata praeguse rahvusvahelise olukorra leevenemist, enne kui abielu mõistet muutma hakati. Aga mis teha, ideoloogiline pimestatus teeb oma töö ühel või teisel moel, olgu lähemal või kaugel. Siin on ka hea vastus eelnevale küsimusele, kas see on üldse oluline teema – kui poleks, miks seda siis praegusel ajal ja veel selliste vahenditega läbi suruti?

Mis puutub roomakatoliku kiriku õpetuse ja usu dikasteeriumi välja antud deklaratsiooni „Fiducia supplicans” (tõlkes umbes ‘paluv ustavus’), siis selle sisu on kokkuvõttes järgmine: vaimulikud võivad nüüdsest mitteametlikult ja oma sõnadega õnnistada paare, kes ei ela kiriklikus abielus, muuhulgas samasoolisi paare. See ei tähenda nende paaride laulatamist ega nende eluviisi heakskiitmist. Kuid sellisena on see pälvinud palju kriitikat nii oma kiriku sees kui ka väljaspool. Eriti arvustatakse seda kui esimest sammu libedal teel. Meile ei ole Rooma kiriku otsused kuidagi tingimatuks eeskujuks ega suunanäitajaks, ent praegusel oikumeenilisel ajastul on tal muidugi oma mõju kogu kristlikus maailmas. Igal juhul pole selle deklaratsiooni sisu kuigivõrd suunamuutev ega kohusta õigeusu kirikuid millekski.

Mida iganes ka ei teeks riigivalitsused või teised kirikud, ei muuda see apostlik-õigeusu arusaamu ega praktikat. Meie seisame ainult pühakirja, püha pärimuse ja nendel tugineva usuõpetuse alusel. Mida selle ilma vägevad ka ei otsustaks, ei saa

see muuta Jumala ilmutust ega sellel põhinevat elukorraldust. Me ei ela ammugi enam mingis bütsantslikus „sümfoonias” (kooskõlas) riigi ja kiriku vahel, niivõrd, kui seda kunagi tegelikkuses üldse eksisteeriski. Ka põhiseaduslikult õigeusole olulist rolli omistav Kreeka riik seadustas just nüüdsama homoabieli.

Meie osa on tunnistada oma usku, tehes seda mitte kibeduse, vaid armastuse ja tarkusega. Mitte riiklik sund, ühiskondlik arvamus või mis tahes väline tegur, vaid vaimulik äratundmine ja mõistuslik veenmine on ainus, mis võib inimestele apostlikku tõe avada. Tõsi, kristlikel arusaamadatel on oma tugev seos ühiskondliku moraaliga. Igasuguse kõlbluse aluseks on teatud usuline või vähemalt kõrgemaid algeid tunnistav vaade, kas seda siis teadvustatakse või mitte. Miks näiteks on elu püha, mis vahe on heal ja kurjal – neile küsimustele ei leia puhtilmalikku vastust. Me usume, et kristlik usk ja ilmavaade annavad inimesele tervikliku moraalse aluspõhja hoolimata sellest, et inimesed on kõik puudulikud ja ekslikud ning et ajaloos pole kunagi õnnestunud ühiskondlikus plaanis tõelist kristlikku kõlblust maksmata panna. Me alles sirutume tulevase maailma poole; siin, langenud maailmas, ei saa kristlik eluviis täiuslikult teostuda. Ja peab ütleva, et mitte ainult ristiusust mõjutatud kultuurides, vaid ka teistes on kõlblusel ikka mingi usuline või metafüüsiline põhi. Ka näilikult ilmalik, mitteusuline ühiskond kannab oma toimimise sügavamas kihis ikkagi mingit filosoofilist tunnetust, mille juured on üleloomulikud.

Samas võib inimene neid moraali aluseid ka lammutada. Esialgu ei pruugi see kuigivõrd tunda anda. Kui mõnest seinast või müürist paar kivi välja lüüa, ei juhtu alguses suurt midagi, ent kui jätkata, langeb sein ühel hetkel kokku. Sellepärast ei saagi nii naljalt nõus olla ühe inimelu põhiasutise – abielu – ümbermääratlemisega, isegi kui pooldajad väidavad (ja küllap ka ise usuvad), et sellest ei muutu ju teiste jaoks mitte midagi. Selliste asjadega on lõpuks küll ikka nii, et muutub peaaegu kõik. Kunagi võivad muutused selles suunas viia ka kogu tsivilisatsiooni kokkulangemiseni. Küllap tuleb ilmalõpp pigem ökokatastroofi või tuumasõja näol, aga ka neile aitab kiiremini kaasa see, kui inimsugu on eksiteel ega tea enam õieti, kes ta on ja milleks elab. Ja kui lugeda Ilmutusraamatut, pole sugugi nii kindel, et üleilmsed katastroofid ja inimese sisemine, kõlbleline elu on täiesti üksteisest lahus.

Igal juhul on sügavamas plaanis kõik seotud meie vaimse poolega ning arusaamaga iseendast. Seegi on vaid üks, aga siiski oluline külg kõigest segadusest, mis avaldub järgmistest nähtustest (mis segadust samas süvendavad): meelemürkide kasutamine, neti- ja nutisõltuvus, vaimuhaiguste ja ebatavaliste isiksusetüüpide plahvatuslik kasv, üha jaburamad ühiskondlikud liikumised, mis kohati võtavad

vaimsete epideemiate mõõtmed. Inimese vaimse ja eriti vaimuliku mõõtme moonumise muudab ta iseäranis haavatavaks väliste katsumuste ja katastroofide ajal.

Kurb on ka see, et mitmed kristlikud kirikud, liikumised ja üksikkristlased on abielu tühistamise ja soosegadustega kaasa läinud või minemas. Pühakirja, kristlike traditsioonide ja terve mõistuse kiusate kasvab „homoteoloogia” ja sarnaste suundumuste mõju. Mitmes nn peavoolu kuuluvast protestantlikust kirikust on taoline muutus juba toimunud – ehkki igal pool on ka järel teatud „ustav jäänuk”. Juhtub see ikka nii, nagu palju muudki inimilmas – siin on tavaliselt sellised etapid: 1) Õeldakse: Me peame neist ajadest rääkima, teise poole ära kuulama, aga oma õpetust ja tegevust me ei muuda kuidagi. Olgem lihtsalt avatumad ja sallivamad. 2) Me peame midagi muutma, näiteks õnnistama mingil moel samasoolisi paare, aga põhi- asju, sh abielu, me kindlasti ei muuda. 3) Tuleb muuta ka abielukäsitlust (või mis tahes olulisi talitusi või õpetusi), aga jätame viisakale vähemusele õiguse keelduda kaasa tegemast seda, mida nende süda ei luba. Ja viimaks: 4) Uus praktika (näiteks sooneutraalne abielu) on ainuõige lahendus. Kes sellega kaasa ei tule, peab välja astuma. Sallimatuid ei saa sallida! Kuigi see skeem käib mõne kiriku kohta, toimub midagi sarnast ka ühiskonnas üldisemalt: kas näiteks meil räägitakse enam sallivusest? Oh ei, sest need, keda pidi sallima, on oma programmi kas saavutanud või saavutamas ning nüüd pole enam mingit sallivust vaja! Saab näha, kuidas roomakatoliku kirik edasi läheb, aga nagu öeldud, mõnes maailma suures protestantlikust kirikust on see juba toimunud ning karta võib, et ka Eesti kirikud ei jää taolistest „uuendustest” lähitulevikus puutumata.

Juba 2014. aasta kooseluseaduse seletuskirjas tõdeti, et nii mõneski riigis on samasooliste koos- või „abielu” leidnud loidu kasutust, küll aga on need olnud vajalikud inimeste hoiakute muutmiseks. Paistab, et taoliseks meelsuse kujundamiseks on mõeldud ka tänavu kehtima hakanud seadusemuutused, mida demagoogiliselt kutsutakse „abieluvõrdsuseks”. Just siin ongi põhiprobleem: kõige olulisem pole mitte seadus, vaid teadvus, ning just selles valdas toimub suurem vaimuvõitlus. Kirikute ja teiste nende küsimuste suhtes kriitilistel asutustel on olnud palju vähem väljendusvõimalusi ja neid on palju vähem kuulnud kui sooideoloogia aktiviste. Paraku oli üldse küllaltki vähe arukat ja rahulikku dialoogi ning radikaalsemad vastased panevad sooäärmsuse ühte patta nõrgalt või üldse mitte seotud teemadega (rohepööre, liberaaldemokraatia, rassiküsimused jm.). Nagu ikka, sünnitab ja toidab üks vihane äärmus teist. Kirikutena peaksime tegema palju enam: esitama kriitilisi küsimusi, analüüsima kooliprogramme ja muud, mille kaudu seda ideoloogiat juurutatakse. Aga veel palju olulisem on anda tunnistust selle kohta, kuidas kirik elab ja õpetab.

Kui Jumal õnnistab ja väge annab, võivad meie iseenesest nõrgad teod ja sõnad murda sisse ka kõige kivistunumatesse südamesse. Ja sama selge ja kindlameelne, nagu on vastuseis eetika-alastele eksiõpetustele, peab olema ka armastus ja mõistmine inimeste vastu, kes on ühe või teise kire võimuses, ning ka nende vastu, kelle meeli need eksiõpetused on haaranud.

Kordame aga igaks juhuks mõnd põhitõde nendes küsimustes, sest kõik kipub elu kiiretes tegemistes ununema, eriti kui vastupidist juttu kuuleb pidevalt. Esiteks on Jumal loonud inimese meheks ja naiseks ning seadnud nende ühenduse püha abielu näol (1Ms 1:27, 2:22; Mt 19:4), mis pole pelgalt maine vajadus, vaid peegeldab ka midagi suuremat, Looja ja loodu osadust. Truudusetus ning juhuslik suguline läbikäimine, sh samasooliste vahel, on Jumala tahte vastased. Nii ütleb Moosese seadus otsesõnu ning pole pääsu ka tõsiasja eest, et Uus Testament kinnitab seda korduvalt üle. Niisamuti kirikuisade kirjutised ja kirikuhised (kaanonid). Õigupoolest pole enne 20. sajandit teada ühtki tõsiseltvõetavat juhtumit, kus mingi kristlik kirik või vool oleks samasooliste suhteid heaks kiitnud. Lisaks peab märkima, et ehkki on kultuure, kus homoseksuaalsetesse sidemetesse on suhtunud leebelt või on need mõnes seoses olnud isegi normiks (eriti isanda ja orja, õpetaja ja õpilase vahel), ei ole teada ühtki rahvast ega kultuuri, kus selline suhe oleks võrdsustatud abieluga. Abielu kahe mehe või kahe naise vahel on inimkonna loomuliku, üldise äratundmise jaoks midagi nii võõrast, et selle vastuvõtmiseks on tulnud järjekindlalt mõjutada üldinimlikke arusaamu ning seadusi ja tavasid väga põhjalikult väänata. Paraku on nüüdseks nõnda toimunud nii mõneski riigis, ja traagiliselt moel just seal, kus võib leida ka palju head, selles osas maailmast, mida me Eestis põhjusega eeskujuks peame ja millega samastume. Ent jällegi, me ei ela mustvalges maailmas ja me ei tea, kuhu praegu läänes maad võtavad suundumused kunagi välja jõuavad. Hoiatavaid märke juba leidub.

Teiseks, loomulikult polnud Piibli kirjanepanejel ega kiriku vanadel autoriteetidel kasutada sellist arenenud psühholoogiat ega sotsiaalteadusi nagu tänapäeval. Kuid peame meeles, et Jumal, kelle ilmutus kirja pandi ja edasi anti, teab inimvaimu kohta mõõtnatult enam kui ükski tänapäeva psühholoog või muu teadlane. Muidugi on pühakiri antud inimliku vahendaja kaudu, kuid usklikena ei saa me taandada seda üleni oma aja vaimule, inimlikule küljele. Ja ei saa teha lihtsakoelist järeldust, et vana ajal lihtsalt veel ei teatud, et inimene sünnib homoseksuaalse sättemusega (kui teemakohane näide tuua). Tegelikult teati ka sel ajal, et inimesel on sünnipäraseid või omandatud kalduvusi, mis ei ole Jumala tahtega kooskõlas. Piibli hukkamõist langeb ennekõike tegudele, mitte sisemistele tungidele. Nii ütleb Issand Kainile: „patt luurab su ukse taga, aga sina pead

tema üle valitsema” (1Ms 4:7). Nagu peab püüdma talitseda oma äkkviha, ahnust ja muud, nii ka suguiha, olgu see suunatud võõrale abikaasale, mitmele partnerile või mõnele oma sookaaslasele.

Ühtki patust (patused oleme aga kõik) ei saa süüdistada selles, millised on tema kalduvused, olgu need kaasasündinud, lapseas omandatud või mõnel juhul ka need, mis teadlikus eas kujunenud. Muuseas, hoolimata sagedastest väidetest ei tea me sugugi lõplikult, miks mõnel inimesel omasooihaar sättemus välja kujuneb. Ilmselt on siin mängus erinevad tegurid. See jäägu asjatundjate otsustada ausate ja erapooletute teadusuuringutega – aga peab arvestama, et üha enam kipuvad ka uurijate seisukohad peegeldama pigem ühiskonna levinud arusaamu ja ideoloogiaid kui tegelikul uurimisel põhinevaid järeldusi.

Ei saa kuidagi eitada, et mõistame paljusid inimpäühika väljundeid paremini kui vanematel aegadel. Me oskame olla nii mõnegi nähtusega leebemad ja püüame inimesi aidata mitte niivõrd rangete eeskirjade ja karistuste, kuivõrd mõistva ärakuulamise ja targa juhutamise abil. Aga tegelikult on just selline alati olnud hea pihipraktika ja vaimuliku juhendamise viis, vähemalt idakirikus. Inimese seisund Jumala ees ei olene mitte sellest, missugused on tema isiklikud kalduvused või tüüpilised kiusatused, vaid sellest, kas ja kuivõrd ta soovib oma pahedega tegelda ning Jumala armu vastu võtta. Siin saab eristada kaht eri telge: esimesel on ühes otsas jäik käsukord ja halastamatu seadus ning teises otsas enesekeskne ja kõrk oma pahedes püsimine. Teisel teljel on aga ühes otsas halastus ja mõistmine, teises tervenemise otsimine, mille juurde käib oma halbade kalduvuste tunnistamine ja nendest vabana püüdmine Issanda armuväe toimetel. Selle viimase suhtumise puhul pole esmatahtis, kas inimene oma patustest kalduvustest lõpuni vabaks saab. Keegi ei saa, kuigi puhastumine ja valgustumine on teatud piirini täiesti võimalikud. Oluline on aga enese avamine armule, koostöö Jumalaga, ükskõik, kui nõrgad või ekslikud me ka poleks. Nii et kui inimene ei suuda ka kõiki pattulangemisi vältida, on peaasi ikkagi see, kas ta otsib paranemist ja osadust Issandaga.

Nõnda on selle ja paljude muude teemade puhul tuumaks mitte asjaolu, kas pühakiri ja pärimus „eksivad” mingi probleemi määratlemisel, näiteks suguelu keelamisel omasoolisega – nii mõeldagi tähendaks asetada end kohtumõistjaks oma usu aluste üle. Vaid oluline on, kuidas me ilmutuse-pärimuse antud põhimõtteid ellu viime nõnda, et inimesed tõesti liiguksid vabanemise ja valgustuse poole. Tõsi, nagu mõned teiste kirikute vaimulikud on vahel väljendanud, on kristluse sõnumiks üksnes halastus, andeksand ja lepitus. Aga see on nõnda siiski ilmutatud tõe piires, mitte meie langenud mõistuse tehtud valikute kohaselt, mis asendavad ilmutatud kõlb-

luse alused tänapäeva ajavaimu omadega.

Viimaks: kuivõrd üldse puutub inimese igapäevaelu, sh tema armuelu, tema vaimusse ja igavesse saatusse? Kas igasugused olukorras pole võimalik Jumala poole üleneda? Miks peaks üks kindlaksmääratud asutis, antud juhul abielu, olema kristlastele nii oluline? Kas pole inimene olend, kes juba loomult pürgib piiridest üle, kes ei saa alati leppida paratamatu ja etteantuga? Kas tihti pole justnimelt loovad, andekad, erilised inimesed sellised, kes ei suuda end piirata tavapärase abieluga, vaid otsivad enam, muuhulgas näiteks armusuhteid sookaaslastega?

Jah, abielu on ühest küljest midagi piiravat, aga samas ka piiratut, nagu kõik siin maa peal. Muidugi, nii mõeldes pole mõtet ka samasooliste abielul – milleks neid erilisi suhteid üldse mingi kodanliku abielu raamesse suruda? Kristlikus mõttes vaatame aga kõigele hoopis teise nurga alt. Apostel Paulus kiidab heaks nii abielu kui ka valaspõlve (eelistades viimast), aga lisab, et olgem „need, kes seda maailma kasutavad, otsekui nad ei kasutaks seda. Sest praeguse maailma pale on möödumas” (1Kr 7:31). Kristlik mehe-naise abielu ja üldse kõik, mida tehakse Issanda auks, tuleb meelde Jumala loomistööd ja seda, et Ta õnnistas kõike loodut, mis on „hea” (1Ms 1. ptk). See tähendab ühtlasi, et mida pole õnnistatud, seda ei saa heaks lugeda, isegi kui see tundub põnev või mõnus. Kuid ka see, mis vastab inimese loodupärasele olemisele, kannab pattulangemise ja Jumalast taganemise pitsereid. Sellepärast pole miski enam puhtalt hea, kõik on kaduv ning enamal või vähemal määral patu ja surma võimu all. Samas ei ole loodu algne headus kadunud, see tuleb kõiges üles leida. Vähemalt üheks selle avastamise abinõuks on salasused, toimingud, millega midagi ainelist või inimese eluga liituvat õnnistatakse ja pühitsetakse. Salasus ja sellega kaasnev, antud juhul abielu, mida palve ja kroonimisega laulatatakse, ei osuta ainuüksi minevikule, veel vähem asjade praegusele, langemisjärgsele korrale. Tõsi, nagu öeldud, toovad salasused ilmsiks loodu headuse ja mõtte – olgu selleks siis vesi kui eluandev algaine, leib ja vein Jumala annina või käesoleval juhul mehe-naise ühendus kui osa Looja plaanist.

Ent ükski salasus ei piirdu kunagi vaid sellega. Kõik nad osutavad ennekõike tulevale riigile, ülestõusmisjärgsele maailmale, mis meie Issanda Jeesuse Kristuse päästetöö tulemusel on juba eos olemas ka siin ilmas, kuid mis lööb täielikult õitsele alles aegade lõpus, uues, ümbermuudetud olukorras. Sellele osutab juba talituse käik – näiteks kroonid ja abielupaarile pakutav ühine karikas laulatusel, ja teised seigad teiste talituste puhul. „See salasus on suur: ma räägin Kristusest ja Kogudusest” (Ef 5:32). Kristliku abielu puhul toimub midagi ülevat, midagi, mis ei tähenda lihtsalt head ja korralikku elu siin maailmas, vaid mis avab inimestele taevastestki

kõrgema tegelikkuse. Inimene otsib seda hingepõhjas, otsib iga suhte puhul, vahel isegi meeletult, kuid ei leia ilma erilise õnnistusega ülevalt. Nõnda ongi usu ja jumalaosaduse kaotanud inimene aldis mitmetele kõrvalekalletele selles vallas: „Seepärast on Jumal andnud nad häbitute kirgedele kätte” (Rm 1:26). Tõelise jumalatunnetusega kobab inimene pimedas, leiab vaid ebajumalaid ning neid kummardades kandub veelgi eemale ainsast tõelisest. Inimene on loomult piire ületav, teisele poole püüdlev olend. Ainult et see püüdlik võib langenud olukorras viia veel sügavamasse eksitusse. Mitte ükski ebajumal, mitte ükski piire kompiv suhe või mida iganes inimene Looja seatu asemel ka ei katsetaks, ei vii teda selle ilma ületamiseni, isegi mitte püsiva rahuloluni siinpool. Jah, „korralik kodanlik abielu”, kui teemas püsida, pole see, mida inimvaim sügavamas otsib. Ei, ta otsib kosmist ja maailma ületavat osadust, mis on lõpuks hinge ühendamine Jumalaga. Seda ei paku pelgalt maine suhe, olgu ta siis tavapärane või mingis mõttes eriline.

On tõsi, et kristlik abielu, nagu palju muudki kiriku praktikas (näiteks paast) on mõnes mõttes piirav, seab kindlad raamid. Kuid mõte pole ainult selles, et inimene piirduks raamidesse jäävaga. Abielu pühitsemine avab otsekui kanali üles, jumalariiki, meie aja-tagusesse tegelikkusse. Oma ihade piiramine selleks, et midagi kõrgemat leida, on alati vaevaline ning meie uhkele ja rahatule meelega raskesti vastuvõetav. Kuid see on siinpuhul ainus tee. Iga keeld võib küll näida mõttetut tabuna – kuid isegi kui Issand on kehtestanud mingi keelu, millel pole mingit meile arusaadavat mõtet, tuleb seda ikkagi järgida. Aadam ja Eeva ei saanud ka hästi aru, miks keelatud vilja süüa ei tohi – ja siin me nüüd siis oleme. Ning ka puhtalt enesevalitsuse ja kasinuse jaoks antud reeglid pole sugugi mõttetus.

Jumala seatud piiridest väljaspool võib lõputult otsida, ekselda, kasvõi tormata, aga tiibu ei saa kunagi. Need antakse ainult ülevalt. Kroonid asetatakse korraks pähe – või levinuma tava järgi neid pähe ei pandagi, hoitakse peade kohal – ja siis võetakse ära ning pannakse tallele tuleva aja jaoks. Siis alles algab püüdlemine nende kättevõitmiseks, tihti läbi suurte raskuste, paraku vahel ka ebaõnnestudes. Teame ju, et äärmise mõõndusena on meie kirikus võimalik ka lahtus ja uuesti abiellumine, uus katsetamine. Aga see tõus on võimalik, need tiivad on olemas kõigi selle maailma nurjumiste ja eksimiste kiuste. Nii on laulatuskroonid ühtaegu jumalariigi õndsuse ja au kui ka märtrikannatuste märgiks.

Kokkuvõtteks: mida iganes selle maailma tarkus ka välja ei mõtleks, meil on käia oma rada Looja tarkuses ja väes, mis on ülem kui meie lihalik, pelgalt hingeline tarkus. Ja me võime seda taga nõuda keset selle ajastu hämarust ja eksitust!

Фото: Геннадий Баранов 2019

Воскресенье Православия

образами мы также возглашаем: «истина признана; изгнана ложь (—) так мы думаем, так говорим, так возвещаем Христа, нашего Бога истинного, и чтим Его святых в речи, на письме, в помыслах, нашими жертвами, в храмах и в святых образах. Мы поклоняемся Христу и служим Ему как нашему Богу и Господу; святых же чтим через Господа как верных слуг Его и поклоняемся им столько, сколько им подобает».

На протяжении веков расширилось значение воскресенья православия. В прошлом под православием понимали прежде всего догмы, признаваемые в патриархатах и автокефальных церквях, приобщенных к Вселенскому Константинопольскому патриархату. Несомненно, хорошо и необходимо, когда Церковь недвусмысленно исповедует свою веру. В то же время мы все больше понимаем, что любовь и заботу необходимо проявлять также к тем, кто находится на ложном пути и не способен отличить истину от заблуждения.

Участие Православной Церкви в экуменическом движении, стремящемся к единству с другими Церквями, не может означать, с одной стороны, отвержение или размывание ее основополагающих убеждений; с другой стороны, церковь не может закрывать глаза на паразитические поверья, которые могут распространиться даже в самой православной церкви, могут очернить слово «православный» так, что его будут применять к несообразным, ненужным вещам, являющимся лишь поверхностным дополнением или суеверием.

«Церковь вновь обрел святую красоту, драгоценные и святые образы Спасителя, Богородицы и всех святых». (—) «Не будем считать зазорным чтить образы тех, кого мы почитаем. (—) В благочестивом поклонении образу воплотившегося в человека Бога

заключается наша честь, но сам образ мы Богом не считаем».

Эти тексты и песни, которые мы читаем и поем на вечерних и утренних службах в это воскресенье, говорят о подлинности воплощения нашего Спасителя Иисуса Христа. Действительно, основанием и обоснованием почитания образов, называемых иконами, является воплощение Сына Божия.

Назначение иконы не в том, чтобы удовлетворить наши чувства; напротив, икона всякий раз призывает нас поститься, — и здесь я имею в виду визуальный пост. Цель иконы состоит в том, чтобы устранить поверхностный взгляд, чтобы мы смогли, наконец, узреть Иисуса нашими плотскими, но освященными верой глазами. Через нашу веру нам предоставляется возможность осознать, что в созерцании образа Христа мы можем познать самих себя. Мы осознаем, что свои грехи можно увидеть только в спокойном, — духовном созерцании распятого Христа, в любящее тело Которого вписаны наши грехи. Его божественное Слово есть покой и свет. Главное песнопение воскресенья православия есть не что иное, как свидетельство Богу нашему Христу нашего поклонения Его пречистому образу и нашей просьбы о прощении грехов. Прощает же не икона, а Христос.

Великий православный богослов — отец Георгий Металлинос — известный также своей прекрасной памятью, просит нас не повторять ошибку Пилата, который обратился к Иисусу и спросил Его: «Что есть истина?» (От Иоанна, 18:38) Потому что настоящий вопрос должен ставиться так: «Кто есть истина?». Именно так должен ставиться наш вопрос, поскольку истина — это не идея, не теория и не система, а лик: святейший лик воплощенного Слова Божьего — Иисуса Христа.

Вот почему мы можем утверждать, что наша жизнь во Христе имеет только одну истинную цель — причастие, иначе говоря, такое соединение «по благодати» с Богом благодаря неварной силе Божьей, которое сделает человека таким, каким является Бог по своей природе: существом без начала и без конца. Именно в этом заключается христианский смысл спасения.

В данном случае речь идет не о совершенствовании нравственности людей, а о новом творении во Христе, новом творении людей и общества через сущностное отношение с Христом, который есть воплощенное явление Бога в истории. Святой Павел говорит нам: «Кто во Христе, тот новая тварь» (2 Коринфянам 5:17), т.е. тот, кто с Христом, тот станет новым творением. Поэтому мы, как христиане, можем сказать, что вечное и вневременное Слово Божие, воплощение Иисуса, Его спасительный вход в наше историческое время буквально возвещает начало новой эпохи. Эта эпоха продлится до конца времен и примет в себя настоящих, истинно святых христиан. Святитель Иоанн Златоуст имел все основания для того, чтобы сказать, что церковь есть «лечебница для духа», в которой исцеление происходит через молитву и пост, — через пост от всего, что отделяет, противостоит, говорит «нет». Молитва от сердца является источником нашего поста и дарует нам жизнь. Преподобный Исаак Сирийский говорит, что если мы будем молиться всем сердцем, то сможем увидеть «зарю Святого Духа», которая есть также заря любви и сострадания ко всем людям.

Желаю всем светлого и святого воскресенья православия! Аминь!

24 марта 2024 г.

† Стефан,
Митрополит Таллиннский
и всея Эстонии

Наша жизнь должна возвещать мир

21 марта сего года исполнилось четверть века со дня интронизации главы нашей церкви — митрополита Стефана. Состоявшийся 9 марта церковный собор избрал епископа Стефана предстоятелем нашей Церкви, и Священным Синодом Константинопольской православной церкви утвердил его в должности. По этому поводу **Пирет Рийм** взяла интервью у нашего митрополита.

На Ваш взгляд, какие три самых важных испытания Вам довелось преодолеть за прошедшие 25 лет?

Мой первый визит в Эстонию состоялся в 1997 году. Я пробыл здесь три месяца, — с февраля по апрель. Тогдашний архиепископ Финляндской церкви Иоанн хотел, чтобы сюда приехал кто-нибудь из патриархата, чтобы помогать в проведении служб во время Великого поста и Страстной недели. За эти три месяца я успел ознакомиться со всей Эстонией — посетил все наши приходы и отслужил 40 литургий.

При этом самое большое впечатление на меня произвели пожилые женщины Сетумаа и Кихну, а также сама кихнуская культура. Я впервые соприкоснулся с местным богатством культур.

Во-вторых, в то время меня поразила

бедность наших церквей. Большинство из них находилось в очень плохом состоянии. Наше духовенство испытывало трудности даже в том, чтобы добраться до приходов, так как не хватало денег на бензин.

Я вернулся во Францию. Это было интересное приключение, но в то время я не мог себе представить, что стану главой этой Церкви. Конечно, позже я понял, что это было небольшое испытание, которому подвергли меня патриархат и архиепископ Йоханнес, чтобы посмотреть, как я смогу адаптироваться к новой для себя среде.

В 1999 году, одним прекрасным утром мне позвонил адвокат из Афин и со-

общил, что я избран главой Эстонской церкви. Позже я узнал, что одной из причин избрания стал мой 40-страничный отчет, который я составил по моему прибытию из Эстонии в 1997 году. Оказалось, что этот отчет произвел столь сильное впечатление на патриарха и на Финляндского архиепископа, что они решили отправить меня в Эстонию.

Помню, как я приехал в Таллинн в феврале 1999 года, чтобы найти для себя жилье и посмотреть, как идут дела. Я встретился и познакомился с ответственными лицами на местах, такими как отец Еммануил, г-н Хенн Тоссо и другие. В марте я съездил в Константинополь, где патриархат подтвердил свое намерение отправить меня в Эстонию

на должность митрополита. В Константинополе прошли канонические процедуры моего назначения: патриарх отдал мне распоряжение отправиться в Эстонию непосредственно из Константинополя. Была зима, а я приехал на место с небольшим чемоданом с летней одеждой, поскольку приехал в Константинополь из Ниццы, будучи одетым соответственно средиземноморскому климату; кроме того, у меня был с собой чемодан с облачением епископа. Я приехал в пятницу, а в воскресенье, 21 марта 1999 года, состоялась моя интронизация.

Я познакомился с отцом Маттиасом и отцом Мелетием, и мы начали создавать канцелярию. В то время мы подыскивали однокомнатную квартиру на улице Кентманни. Патриарх мне сказал оставаться в Таллинне до тех пор, пока я не получу вид на жительство. Ситуация здесь была сложная, особенно из-за Русской церкви, которая разрушила нашу церковь. Кроме того, тогдашний министр внутренних дел Эстонии препятствовал мне в получении вида на жительство.

Припоминается один комичный момент: чтобы получить вид на жительство, мне пришлось пройти психиатрическую экспертизу в Зезвальде. Экспертиза прошла очень быстро: врач сразу понял, как в реальности обстоят дела, и что речь идет лишь об очередной процедуре, которую нужно пройти.

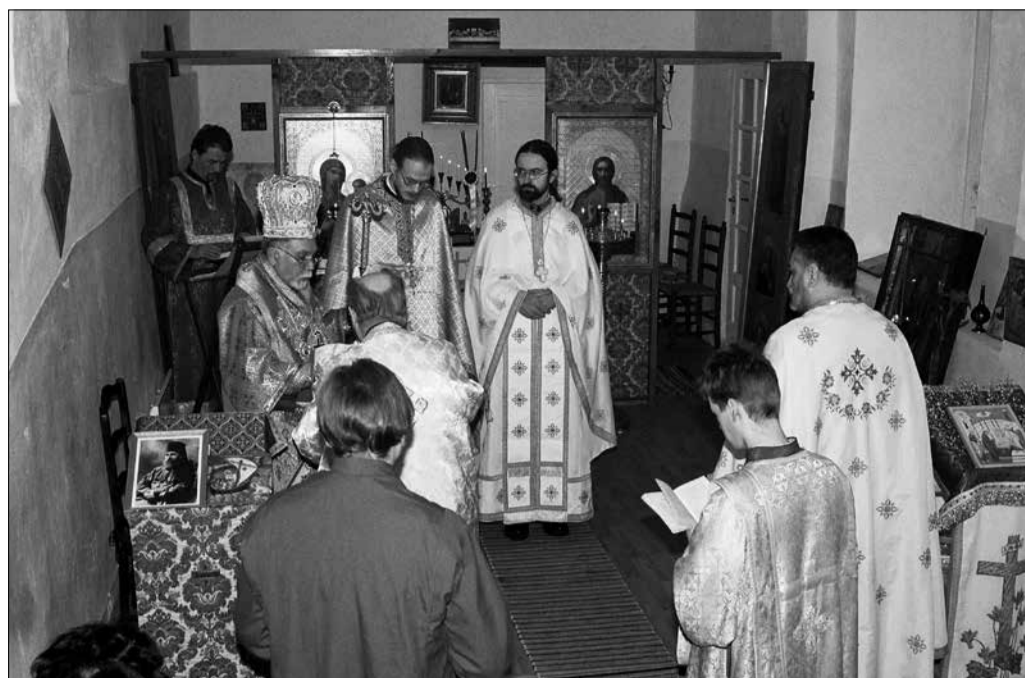
После интронизации я вернулся в Ниццу, привез свою машину и переехал в Эстонию. Некоторое время я жил в квартире на улице Кентманни, пока не представилась возможность временно переехать в Нымме, где я пробыл пять лет, пока не был достроен наш церковный центр на улице Висмари.

Хочу поблагодарить всех священнослужителей, с которыми я познакомился в то время. Поистине, вместе с ними и приходами, преодолевая трудности, но с верой, мы смогли сохранить приходы действующими.

Моя главная забота состояла в том, чтобы выяснить, являемся ли мы жизнеспособной Церковью, потому что, как я уже говорил, Церковь была очень бедной. Конечно, были предпосылки для положительного будущего, но в Церкви не было организационной целостности.

В июне 1999 года мы провели первый церковный собор. Можно сказать, что с этого момента наша Церковь начала работать как единое целое, тогда как раньше приходы действовали сами по себе.

Еще одним вызовом, с которым мне пришлось столкнуться, был вопрос обучения и воспитания духовенства нашей Церкви. У нас были некоторые образованные священнослужители, но остальные стали священнослужителями в силу

Богослужение во временной домашней церкви на улице Лай 2000. г. Фото: Геннадия Баранов.

своего призвания. Во многом из-за отсутствия образования они испытывали определенные трудности с интеграцией в церковную реальность. Я до сих пор восхищаюсь тому, как местному духовенству удавалось поддерживать функционирование всей Церкви и ее приходов.

Третий вызов был связан непосредственно со мной: я ведь пришел из другой культуры и другой церковной традиции. Мне потребовалось некоторое время, чтобы приспособиться и понять, что я уже не смогу продолжать привычную для себя жизнь, что необходимо понять духовность этой страны и укоренившиеся здесь способы общения. Хорошим примером были первые заседания церковного управления, на которых все соглашались и кивали, а за спиной продолжали делать то, что считали правильным. Я не понимал, почему мне не удастся поддерживать с ними открытый диалог. Я также помню первое собрание Совета церковью Эстонии, на котором я участвовал: у меня было ощущение, будто я пришел из другого мира, — и представители церковью-членов Совета также смотрели на меня как на некое странное существо.

Я понемногу адаптировался и старался изо всех сил, хотя мне пришлось отказать от многих вещей, которые до сих пор были для меня естественными. Местная среда и окружающие меня люди придали мне терпения и показали, что не все так, как я себе представлял.

Для меня отношение наших русских братьев ко мне и к нам в целом было очень суровым. Я просто привожу это как факт и не хочу, чтобы думали, что это сделало меня враждебным или озлобленным по отношению к ним. Когда я был во Франции, то много помогал Русской Церкви, а когда приехал сюда, в Эстонию, думал, что местные русские и Русская Церковь учтут ту поддержку, которую я оказывал им во Франции. В действительности все было по-другому. Напротив, я подвергся нападкам. Не хочу вдаваться в подробности, но могу

сказать, что это меня встревожило и не раз доводило до слез по вечерам.

Тогда я понял, что самое главное — построить и организовать церковь так, чтобы она могла функционировать и расти. Можно сказать, что в этом плане горизонт начал проясняться с 2005 года. Церковь обрела свое лицо: образ церкви начал понемногу формироваться. Затем пришло время, чтобы заняться управлением церковных земель и лесов. В настоящее время мы, конечно, не являемся богатой церковью, однако можем спокойно и достойно жить собственной жизнью. Наша церковь постепенно раскрывается и растет.

Когда я приехал сюда, у нас было порядка десятка священников. Большинство из них к настоящему времени уже упокоились о Господе. Сейчас в нашей Церкви уже 47 священнослужителей и 60 приходов; при этом постепенно образуются новые. У нас есть своя богословская школа, которая была положительно оценена нашим государством. Мы добились определенного авторитета и веса также на международном и общеправославном уровне. Можно сказать, что мы являемся исторической Церковью. У нас есть Священный Синод с тремя епископами. Мы помогли и поддерживали действующего нынешнего архиепископа Австралии Макария, который получил эту должность благодаря нам. Также мы послали в Литву — в недавно организованный и признанный государством Вселенский патриархат — нашего экзарха о. Иустина Кивилоо. Наши недавно рукоположенные священнослужители имеют богословское образование. У нас есть также капеллан, представленный в тюрьмах, в Силах обороны и в больницах.

Хочу еще раз подчеркнуть: нашим священникам пришлось многим пожертвовать, чтобы иметь возможность служить во всех наших приходах. Теперь у нас сформировалась по-настоящему миролюбивая церковь с нашим духовенством и прихожанами. По сравнению с другими

православными церквями, ситуацию внутри нашей церкви можно охарактеризовать как спокойную и миролюбивую.

Я также хочу поблагодарить эстонское государство, с которым у нас поддерживаются хорошие отношения: мы уважаем государство и государство уважает нас. Со своей стороны, мы не предъявляем государству каких-либо непонятных требований, и государство проявляет такое же отношение. Я также хотел бы поблагодарить всех членов Совета церковью Эстонии, с которыми у нас сложились прекрасные отношения и сотрудничество.

Конечно, наша церковь по-прежнему сталкивается с необходимостью поиска новых путей для взаимодействия с обществом и проведения общественной работы. Нам обязательно нужно найти специалистов для выполнения различных работ в церкви. Эта ответственность, по всей видимости, будет возложена уже на моего преемника, который в определенный момент возьмет на себя этот труд. Со своей стороны, я отвечаю за достижение определенной стабильности и создание основы для экономического положения нашей церкви. Чтобы укрепить этот фундамент, нам еще предстоит много потрудиться. При этом мы не собираемся ставить экономические вопросы во главу угла — это не является целью церкви, — но это позволит нам достойно выполнять работу.

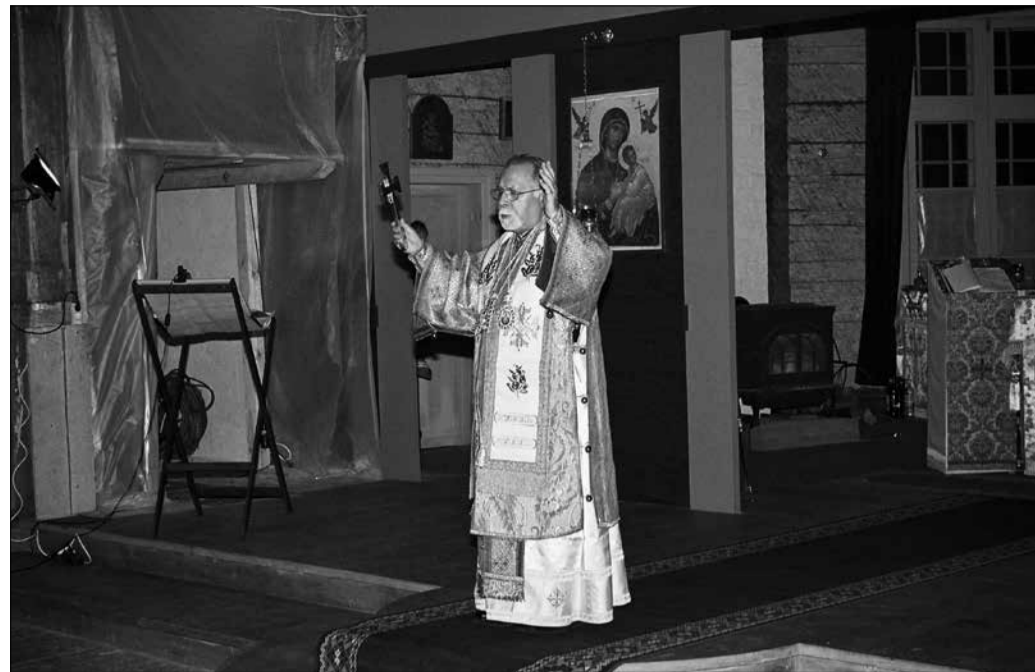
Каковы, на Ваш взгляд, три самых важных задачи, которые предстоит разрешить Церкви?

Я не прорицатель, способный предсказывать будущее. Постоянная цель и задача Церкви заключаются в соединении с Богом, в приобщении к Нему. Все наши усилия должны сосредоточиваться на этом духовном уровне. То, что мы переживаем в обществе, наш опыт жизни в обществе, не являются самоцелью. Наша цель состоит в том, чтобы помочь людям обрести любовь к Богу: если мы любим Бога, мы также любим и людей здесь, в обществе. Осмелюсь сказать, что без Бога у общества нет будущего, нет открытости. Это относится также и к человеку, которому церковь должна помочь обрести хорошие отношения с Богом, причем не только здесь, но и в эсхатологической перспективе, цель которой состоит в соединении с Богом и Его Царством.

Задача, которую мы должны разрешить, заключается в том, чтобы в нашей Церкви был духовный центр, т.е. духовность воскресшего Христа. Если мы идем к такому духовному центру, то мы на правильном пути. Если взять наши государства и общество Запада, то государства хотят, чтобы люди в экономическом плане жили всё лучше и имели все больше свобод. Однако при этом проблема заключается в том, что к человеку относятся как к сверхчеловеку, т.е. относясь к человеку, как к мери-

Пасхальное богослужение в Симоновской церкви 2001 г. Фото: Геннадия Баранов.

лу свободы, радости и благополучия. Но на всем этом стоит печать гордыни. Это ни к чему не приведет, если в этом начинании не будет Бога. Наша задача заключается в том, чтобы подчеркнуть и показать обществу, что без Бога у человека нет будущего. Это и есть послание нашему обществу о воплощении, смерти и воскресении Христа. Воскресший Христос дает окончательное решение. Здесь же реальностью является смерть – своего рода стена, которую мы не можем преодолеть, если у нас нет Христа, Который является Жизнью и Воскресением для всех нас. Христос оставил нам благовест о том, что есть смерть, но после смерти есть жизнь. Мы, как христиане, вместе с нашими правителями должны понять, что ради благополучия и радости не нужно объявлять противостественное естественным, что мы сможем достичь радости и благополучия только тогда, когда Христос и Бог будут среди нас. И это не мое личное понимание, а то, что даровал нам Бог. Этой точки зрения мог бы придерживаться и мой преемник.

Как мы можем поддержать мир в расколоте ныне войной мире?

Следует объявить мир. В течение, например, литургии в церкви, сколь часто мы произносим: «Мир вам»? Мы ясно осознаем и понимаем, что не можем участвовать в литургии, если результатом не будет истинный мир.

Сейчас я испытываю скорбь от того, что две православные страны здесь, в

Европе, находятся в состоянии войны. Мы знаем, кто ее развязал. Если вы слушаете проповеди и высказывания главы Русской Церкви, то поймете, что в них нет ничего общего с тем, что проповедует Церковь. Мы имеем дело с худшим примером того, как, проповедуя, можно находиться вне реальности церкви, Евангелия и проповеди. Христос учил нас, что мы должны любить наших врагов больше, чем друзей. Где любовь в этой войне, которую Россия начала против Украины?

Где здесь, в Эстонии, любовь и сотрудничество со стороны Русской Церкви? Как мы знаем, в 1996 году эстонские приходы могли выбрать, к какой юрисдикции относиться, чтобы иметь возможность сотрудничать в дружбе и любви между двумя Церквями. С нашей стороны, эта открытость была всегда, но другая сторона все время ее блокировала, ссылаясь на вопрос известного имущества и прагматизма в оправдание того, почему они не могут поддерживать с нами полюбовное сотрудничество и дружбу. Такое, далекое от церковного отношение, я испытываю здесь на протяжении уже 25 лет.

То же самое происходит и на общеправославном уровне. К сожалению, между самими православными Церквями нет большого стремления к мирному сосуществованию; миролюбие отсутствует, и поэтому я очень волнуюсь и печалюсь.

Мы должны помнить, что, несмотря

на наши недостатки, мы должны стремиться к примирению и быть миротворцами, избегать политических игр между властями. Мы не можем вести речь о мире, не применяя его на всех уровнях православия, – от личного и духовного до поместного церковного и общеправославного. Для этого необходимо наличие одной из добродетелей, которую наша Церковь требует от всех монахов без исключения, т.е. послушания. Послушание Слову Божьему, Слову Евангелия, а также тому, что проповедует Церковь. Без послушания невозможно ничего сделать.

В нашей церкви в начале Великого поста есть особая служба: чин прощения, на которой мы все – от патриархов до прихожан – публично просим прощения за свои прегрешения. Однако я вижу, что, несмотря на чин прощения, в действительности результат получается обратный. И я спрашиваю себя, является ли все это показной игрой, которую мы, прося прощения, разыгрываем подобно фарисеям, или это то, что мы делаем и чему следуем всем сердцем. Лучший способ построить мир состоит в том, чтобы строить его в нашей личной жизни настолько, насколько мы можем и умеем.

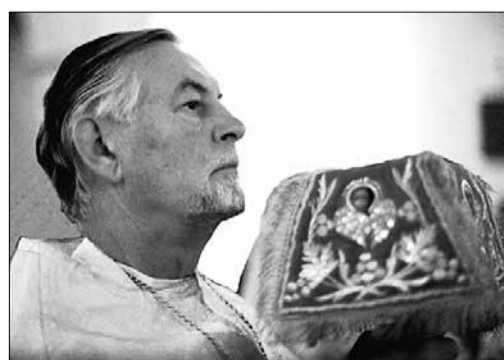
Как и с кем Вы делите столь большую ношу? С патриархом?

Я разговариваю с Богом, с Богородицей, со святыми. Святые – они словно члены нашей семьи. Я говорю с нашими новомучениками, потому что наша церковь – церковь мучеников.

Расскажу вам историю, которая произошла на четвертом году моего пребывания в Эстонии. Как-то вечером я был так опечален и разочарован тем, что пришлось пережить с русскими братьями, что по этому вопросу начал ссориться со святым Платоном. «Ты же видишь, в каком я положении, – сказал я ему, – я уже готов отдать концы. Что ты делаешь для нашей церкви, – ты, прошедший через все это, ставший святым? Возьми меня за руку и выведи из этого тупика!» Я заплакал. Был вечер; я пошел спать. На следующее утро я почувствовал себя по-другому: появилась какая-то легкость, забрезжила надежда.

Конечно, меня окружают коллеги, которые берегут меня и поддерживают своей любовью и добрыми мыслями, чтобы я мог преодолевать свои трудности. Бог даровал мне здесь народ, духовенство и роль быть для них отцом. Я здесь не один; меня окружает множество людей, и поэтому моя жизнь сильно изменилась с того момента, как я стал митрополитом и главой церкви. Каждый день, на всех службах я славлю Бога за то, что Он дал мне такую Церковь и такой народ. Конечно, надо признать, что были и обиды, и разочарования, и неудачи; но, несмотря на это, между нами остались любовь и доверие. Если бы я должен был взять что-либо с собой на память об Эстонии, то взял бы любовь и доверие.

Многая лета!

ВЕЛИКИЙ ПОСТ

По мотивам книги Александра Шмеманна «Великий пост» протоиерей Маттиас Палли

„Если отнестись к нему серьезно...“

Как следует применять учение Церкви о Великом посте в своей жизни? Каким может быть истинный, а не формаль-

ный импульс, который Великий пост придает нашей жизни? Вряд ли нужно напоминать, что наша жизнь совершенно отличается от той, которой жили люди, когда складывались все эти богослужения, церковные песнопения, каноны и правила. В то время люди жили сравнительно небольшими, преимущественно сельскими общинами, в едином органичном православном мире, в котором ритм жизни определялся

Церковью. Ныне мы живем в большом урбанизированном обществе, насыщенном различными верованиями, с секуляризованным мировоззрением, в котором мы, православные, составляем незначительное меньшинство. Великий пост более не воспринимается так, как воспринимался ранее в традиционных сообществах. Поэтому наш вопрос весьма актуален: как мы можем соблюдать Великий пост, внося в нашу будничную

жизнь лишь пару «символических» изменений?

Конечно, не может быть и речи о том, чтобы, например, большинство верующих ежедневно ходили на пасхальные богослужения. В церковь по-прежнему ходят по воскресеньям, но, как известно, литургия, совершаемая в воскресные дни Великого поста, не отражает – по крайней мере внешне – пост, вследствие чего вряд ли можно ознакомиться с великопостными службами, посредством которых нам открывается дух Великого поста. А поскольку, кроме того, Великий пост никак не отражается в культуре, к которой мы принадлежим, то неудивительно, что в настоящее время мы воспринимаем Великий пост в негативном аспекте, т.е. как время, на которое наложен запрет, например, на употребление в пищу мяса, животного жира, а также на танцы и развлечения. Довольно часто можно слышать вопрос: «От чего вы отказываетесь во время поста?» – который является хорошим подтверждением этого отрицательного отношения. С положительной стороны, Великий пост считается временем, в которое мы должны выполнять свою ежегодную «обязанность» – причащаться в храме («...но не позднее Вербного воскресенья...», – как я прочитал в приходской газете). После выполнения этих «обязательств» остальная часть Великого поста, похоже, теряет всякий позитивный аспект.

Таким образом, становится ясно, что существует большой разрыв между духом или «теорией» Великого поста, сложившейся на основе великопостных богослужений, с одной стороны, и пониманием в народе поста, с другой. Потому что не только среди прихожан, но и среди духовенства можно заметить, что духовные аспекты сводятся к формальности раньше, чем предпринимаются попытки увидеть за формой духовное содержание. Можно без преувеличения сказать, что Великий пост хотя и «соблюдается», но во многом утратил свое влияние на нашу жизнь и перестал быть тем инструментом покаяния и обновления, каким ему назначено быть в литургическом и духовном учении Церкви. Но можем ли мы открыть его заново и сделать его духовную силу реальностью в нашей повседневной жизни? Ответ на этот вопрос зависит в основном – а практически полностью – от нашего желания относиться к посту серьезно. Какими бы новыми и особенными ни были условия, в которых мы живем, какими бы реальными ни были трудности и препятствия в современном мире, ничто из них не является абсолютным препятствием, ничто не делает пост «невозможным». Настоящая причина того, что Великий пост постепенно утрачивает свое значение в нашей жизни, лежит глубже. Причина заключается в нашем сознательном и бессознательном сведении

веры к поверхностности, формальности и символичности, для которых характерно отстранение и уклонение от объяснения незыблемости религиозных требований к нашей жизни, требования веры посвятить всего себя и стремиться. Следует также добавить, что такое отступление в некоторой степени характерно также для православия. Столкнувшись с тем, что кажется «невозможным», западные христиане, католики и протестанты предпочитают внести изменения в саму веру, «приспособить» ее к новым условиям, тем самым делая ее «пригодной для использования». Недавно мы видели, как Римская церковь сначала сократила пост, а затем и полностью от него отказалась. В праведном негодовании мы называем это предательством христианского Священного Предания и умалением христианства. И действительно, истина и слава православия заключается в том, что оно не приспособливается, не идет на компромисс с малоценными нормами и не «облегчает» христианство. Однако эта честь принадлежит православию, а не нам, православным. Не сегодня и не вчера, а уже давно мы нашли способ примирить безусловные требования Церкви с нашей человеческой немощью – не только «не теряя лица», но, наоборот, даже видя в этом наше самооправдание и самодовольство. Этот способ заключается в объяснении этих требований как символических, – символический формализм в настоящее время пронизывает всю нашу религиозную жизнь. Так, например, мы и не думаем исправлять нашу литургию и ее правила, основанные на монастырском порядке, – упаси Бог! – мы просто называем нашу длящуюся час службу «всенощным бдением» и с гордостью поясняем, что это та самая служба, которую совершали монахи монастыря Святого Саввы в 9 веке. Что станет с Великим постом, если вместо главных вопросов – «что значит поститься?», что такое Великий пост?» – мы удовлетворимся лишь его символикой? В церковных газетах публикуются рецепты «вкусных постных блюд», а приходы устраивают «вкусные постные обеды». В наших храмах многое объясняется как символически интересные, красочные и веселые обычаи и традиции, которые связывают нас не столько с Богом и новой жизнью в Нем, сколько с прошлым и обычаями наших предков, так что за религиозными народными обычаями становится все труднее усмотреть глубину веры. Позвольте мне подчеркнуть, что в своеобразных обычаях как таковых нет ничего плохого. Когда они появились, они были инструментами общества и выражением того, что пост воспринимается всерьез: они были не символами, они были самой жизнью. Однако, когда изменилась жизнь, и вера в целом стала оказывать на нее меньшее, чем ранее, влияние, некоторые обычаи остались как символы, как пережитки прежнего

образа жизни. При этом осталось лишь самое красочное и, с другой стороны, самое простое. Опасность для духа состоит в том, что саму веру понемногу стали воспринимать как систему символов и обычаев, а не как стимул к духовному возрождению и устремлению. Больше усилий тратится на приготовление постной и пасхальной пищи, чем на пост и духовное восприятие Пасхи. Это означает, что до тех пор, пока обычаи и традиции не реинтегрируются во всеобъемлющее религиозное мировоззрение, до тех пор, пока символы не воспринимаются всерьез, Церковь останется отделенной от жизни и не будет иметь власти над жизнью. Вместо того, чтобы переосмысливать нашу «богатую традицию» в символах, нам нужно начать претворять ее в жизнь.

«Относитесь к Великому посту серьезно!» – означает, что мы рассматриваем Великий пост как вызов нашему духу, требующий ответа, решения, плана и постоянного стремления. Мы знаем, что Церковь, с учетом этого, установила недели подготовки к Великому посту, которые и являются временем ответа, решения, плана и постоянного стремления. И на этом этапе лучше и проще всего следовать указаниям Церкви, которые могут заключаться, скажем, в размышлениях о четырех темах Евангелия, которыми являются: тоска (Захей), смирение (мытарь и фарисей), возвращение из далекой страны (блудный сын) и прощение (Прощеное воскресенье). Эти отрывки из Евангелия предназначены не только для чтения и прослушивания их в церкви; самое главное, – принять их, «взять с собой» и – на их основе – разобрать свою жизнь – семейные дела, трудовые обязанности, материальные заботы, отношения с близкими. Если добавить ко всему этому молитву для подготовки к Великому посту: «Отвори мне двери покаяния, Податель жизни...» и 137-й псалом «На реках Вавилонских...», – мы начнем понимать, что значит «чувствовать вместе с Церковью», каким образом время литургии влияет на повседневную жизнь. Это время также благоприятно для чтения религиозных книг. Цель такого чтения – не только дать нам больше знаний о вере, но, прежде всего, очистить разум от всего, что обычно его наполняет. Невероятно, насколько наш ум наполнен всевозможными заботами, интересами, беспокойствами и впечатлениями, и как мало мы можем контролировать эту ношу. Чтение религиозной книги, освобождение от обиденных мыслей само по себе создает иную духовную атмосферу. Вышесказанное не является «рецептом», – существует множество других способов подготовиться к Великому посту. Главное при этом – посмотреть как бы со стороны на то, что послал нам Бог в качестве возможности измениться, обновиться, стать глубже, серьезно отнестись к этой возможно-

сти, чтобы, когда мы в Прощеное воскресенье после вечерней службы будем возвращаться домой, могли принять слова псалма, с которого начинается Великий пост:

Не скрывай лица Твоего от меня; в день скорби моей приклони ко мне ухо Твое...

«Образ жизни» в Великий пост

Участие в богослужениях, пост и даже большее время, уделяемое молитве – еще не вся борьба в Великий пост. Точнее, все вышперечисленное, будучи эффективным и значимым, служит опорой в течение всей жизни. Иными словами, это предполагает такой «образ жизни», который не противоречит данным требованиям и не ведет к двойственности в жизни. Прежде, в старых православных странах, такую поддержку оказывало само общество; опорой служили обычаи, привычки, законы, т.е. все, что содержится в слове быт. Во время Великого поста все общество принимало определенный ритм жизни, определенные правила, постоянно напоминавшие членам общества о посте. В России, например, о Великом посте забыть было невозможно уже благодаря характерному звону церковных колоколов; театры были закрыты, а в более отдаленные времена даже суды приостанавливали работу. Конечно, эти внешние обстоятельства как таковые не могли заставить человека покаяться или вести более активную религиозную жизнь. Но они создавали определенное настроение, особую великопостную атмосферу, облегчающую личные устремления. Поскольку мы слабы, мы нуждаемся в напоминаниях, символах и знаках. Однако существует опасность, что эти символы станут самоцелью, и вместо того, чтобы служить лишь напоминанием, станут в глазах людей содержанием Великого поста. Мы уже говорили об этой опасности в связи с обычаями и привычками, которые могут заменить надлежащие личные устремления. Однако при правильном понимании эти обычаи создают «связь», которая соединяет духовные усилия с жизнью в целом.

Мы не живем в православном обществе и не создали способствующих посту условий. Есть пост или нет, – мир вокруг нас, неотъемлемой частью которого мы являемся, не меняется. Поэтому нам следует еще раз задуматься о соотношении «внешнего» и «внутреннего» в вере. Духовная трагедия секуляризации состоит в том, что она навязывает нам религиозную «шизофрению», т.е. разделение жизни на две части: религиозную и светскую, все меньше зависящие друг от друга. Таким образом, необходимо предпринять духовные усилия, чтобы превратить традиционные обычаи и напоминания в действенные инструменты в нашей борьбе за пост. Условно и схематично это стремление

можно разделить на реализуемое дома и за его пределами.

Согласно православному мировоззрению, дом и семья есть первая и важнейшая сфера христианской жизни, где христианские принципы применяются в повседневной жизни. Несомненно, что именно дом, стиль и дух семейной жизни, а не школа и даже не церковь формируют в нас это главное устремление, которое мы в течение длительного времени можем даже не осознавать, но которое впоследствии становится решающим фактором. В «Братьях Карамазовых» Достоевского старец Зосима говорит, что человек, помнящий хорошие моменты из своего детства, получает благословение на всю жизнь. Примечательно, что он говорит об этом, вспоминая, как мать водила его на литургию Преждеосвященных Даров, вспоминая красоту богослужения и красивый образ: «Да направится молитва моя, как фимиам, пред лице Твое...». Трудности, которые преодолевают в воскресных школах ради религиозного воспитания, имеют небольшое значение, если фундамент этого воспитания не закладывается дома, в семье. Так что же можно и нужно делать дома во время Великого поста? Поскольку в рамках этой статьи невозможно рассмотреть все аспекты семейной жизни, остановимся на одном из них.

Каждый согласится с тем, что радио и телевидение коренным образом изменили весь стиль семейной жизни. Эти средства массовой информации ныне пронизывают всю жизнь. Больше никому не нужно выходить из дома: весь мир постоянно находится перед вами. И, мало-помалу, из современной культуры исчезает изначальное восприятие внутреннего мира и его красоты. Если телевидение не может это исправить, то не может и музыка. Музыка перестала быть чем-то, что слушают; она довольно быстро превратилась в некий акустический фон для общения, чтения, письма и т. д. На самом деле наша постоянная потребность в музыке показывает, что современный человек не способен наслаждаться тишиной и не понимает, что тишина не есть что-то плохое, не есть отсутствие чего-то, а есть именно присутствие, что тишина является предпосылкой всякого истинного присутствия. Если раньше христианин жил в довольно тихом мире, в котором были подходящие условия для сосредоточения и внутренней жизни, то современный христианин должен приложить особые усилия, чтобы вернуть себе тишину и соприкоснуться с высшей истиной. Таким образом, проблема радио и телевидения во время Великого поста вовсе не является неактуальной, в определенном смысле она является вопросом духовной жизни и смерти. Следует понимать, что невозможно делить свою жизнь на пасхальную «светлую

печаль» и «ночное шоу». Эти две вещи не уживаются между собой: одна уничтожает другую. Причем вполне вероятно, что, если не прикладывать особых усилий, «ночное шоу» одержит верх над «светлой печалью». Поэтому в качестве первого шага мы рекомендуем резко сократить просмотр телепередач и прослушивание радио во время поста. Если трудно соблюдать полный пост, то следует ограничиться аскетическим постом, который, как мы уже знаем, означает внесение изменений в питание и уменьшение количества потребляемой пищи. Например, не возбранается во время поста смотреть новости и какие-нибудь серьезные, интересные и интеллектуально или духовно обогащающие передачи. Во время поста необходимо положить предел чрезмерной привязанности к телевизору, превращению человека в какое-то сросшееся с диваном, приклеенное к экрану существо, пассивно воспринимающее все, что от него исходит. Когда я был ребенком (телевизора тогда у нас еще не было), мама запирала пианино на ключ на первую, четвертую и седьмую неделю Великого поста. Я помню это ярче, чем долгие пасхальные службы; и до сих пор меня пугает, воспринимается как богохульство играющее во время Великого поста радио. Эти воспоминания показывают, какое глубокое влияние могут оказать на детскую душу некоторые внешние обстоятельства. Здесь не идет речь о каком-то особом обычае или правиле, а о восприятии Великого поста как особого времени, в котором что-то – что невозможно потерять, уничтожить или сломать – постоянно находится рядом. Однако здесь, как и в соблюдении поста, решающее значение имеет не просто наличие или отсутствие чего-либо; здесь должна быть своя положительная сторона.

Тишина, которая наступает, когда исчезает передаваемый средствами массовой информации шум мира, должна быть наполнена позитивным содержанием. Молитва очищает нашу душу, тогда как наш разум нуждается в пище; в то же время человеческий разум сегодня разрушается тем, что на него постоянно воздействуют – формируют – телевидение, радио, газеты, журналы и т. д. Именно поэтому мы рекомендуем к духовным усилиям добавить усилия умственные. Сколькими шедеврами, чудесными плодами человеческого ума, воображения и творчества мы пренебрегаем в своей жизни, потому что, приходя домой уставшими физически и морально, нам гораздо легче нажать кнопку телевизора или утонуть в мельтешении телевизионных образов. А если мы будем планировать свой пост? Если подготовим продуманный список книг для чтения во время поста? Не все они должны быть религиозного содержания, – не все люди должны быть богословами. Однако многие литературные шедевры на-

полнены «богословием между строк», и все, что обогащает наш разум, каждый истинный плод человеческого творчества получает благословение Церкви на чтение во время Великого поста, и при правильном использовании обладает духовной ценностью. В предыдущей главе мы отметили, что четвертое и пятое воскресенье Великого поста посвящены памяти двух великих учителей христианской духовной жизни, а именно святителя Иоанна Лествичника и святой Марии Египетской. Давайте воспринимать это в более широком смысле, – как свидетельство того, что Церковь советует нам во время Великого поста обогащать свой духовный и интеллектуальный мир, читать и размышлять о тех ценностях, которые помогут возродить наш внутренний мир и обрести в этом радость. Этой радости, наполняющей нас изнутри, современный мир не предлагает нам никоим образом; но без нее, (да даже и с ней), если мы не понимаем Великий пост как путь в глубь человеческого бытия, Великий пост теряет свое значение.

И, наконец: в чем может заключаться значение Великого поста в те часы, в которые мы не находимся дома – идем на работу, работаем за офисным столом, встречаемся с коллегами и друзьями? Хотя в этом случае невозможно дать какой-то конкретный «рецепт», но некоторые общие рекомендации дать все же можно. Прежде всего, Великий пост – самое подходящее время, чтобы заметить, сколь поверхностны могут быть наши отношения с людьми, наше отношение к делам и работе. Расхожие выражения – «Улыбайтесь!», «Не принимайте близко к сердцу!» – на деле являются приказами, которым мы с легкостью подчиняемся, а ведь они означают: не вмешивайся, не спрашивай, не копайся в отношениях, прикрывай свое безразличие показной дружелюбностью; воспринимай все с позиций выгоды и продвижения по службе; иными словами, будьте частью этого мира, в котором много говорят о свободе, ответственности, заботе и т. д., а на деле следуют материалистическому принципу, согласно которому человек есть то, что он ест. Пост – время поиска смысла: смысла своей профессии, призвания, отношений с другими людьми, дружбы, ответственности. Не существует работы или профессии, которые нельзя было бы «улучшить» хотя бы ненамного, т.е. не сделать эффективнее или лучше организовать, а сделать более «человечными». Также следует постараться разобрать «изнутри» все наши отношения, потому что мы свободные люди, ставшие (неосознанно) рабами чужеродных систем, которые все больше «расчеловечивают» мир. И если наша вера имеет какое-то значение, она должна соединять нас с миром как с единым целым. Тысячи людей думают, что необходимые перемены

придут только извне, через революции и внешние изменения. Как христиане, мы должны признать, что на самом деле все приходит изнутри – от веры и от жизни в согласии с верой. Войдя в греко-римский мир, Церковь не запретила рабство и не призывала к совершению революции. Однако именно вера Церкви, ее новое видение человека и жизни постепенно сделали рабство невозможным. Один святой – а слово «святой» здесь означает просто человека, который постоянно серьезно относится к своей вере – делает больше для изменения мира, чем тысяча напечатанных планов. Святой человек – единственный настоящий революционер в этом мире.

С другой стороны, – и это последнее общее замечание, – Великий пост – это время, в которое мы должны контролировать нашу речь. Наш мир – вербальный мир, содержащий великое множество слов, потерявших свое значение, – а значит, и свою силу. Христианство открывает святость слова – слова, воистину являющегося для человека Божьим даром. Поэтому наша речь имеет либо положительную, либо отрицательную силу. Поэтому о нас также судят по нашим словам. «Говорю же вам, что за всякое праздное слово, какое скажут люди, дадут они ответ в день суда: ибо от слов своих оправдаешься, и от слов своих осудишься» (От Матфея 12:36-37). Контролировать свою речь – значит вернуть ей значение и святость, осознать, что любая невинная «шутка», вылетевшая из уст, намеренно или нет, может иметь разрушительные последствия, т.к. может стать последней каплей, которая толкнет человека в бездонное отчаяние, на погибель. Но слово также может быть и свидетельством. В непринужденной беседе за столом с коллегой можно легче и доходчивее высказать свои взгляды на жизнь, на людей или на работу, чем посредством формальной проповеди. Такой разговор может посеять семена вопросов, особого отношения к жизни и стремления к познанию. На самом деле мы даже понятия не имеем, в какой степени мы постоянно влияем друг на друга своими словами, обликом и личностью. Обращают людей к Богу не красноречием, а светом, радостью, глубиной, уверенностью и любовью, которые видят в человеке окружающие, – только эти качества свидетельствуют о присутствии Бога и Его силе в мире.

И если Великий пост означает, как мы говорили вначале, что человек вновь обретает свою веру, то он также означает, что человек вновь обретает свою жизнь, ее божественный смысл и святую глубину. Отказавшись от еды, мы сможем вернуть себе эту красоту и вновь научиться принимать ее от Бога с радостью и благодарностью. Ограничивая себя в прослушивании музыки, в развлечениях, пустых разговорах и поверхностном об-

щении, мы обретаем истинную ценность человеческих отношений, человеческого труда и искусства. Все это мы обретаем вновь, потому что вновь находим Бога, возвращаемся к Нему и в Нем ко всему, что Он даровал нам в Своей бесконечной любви и щедрости.

И мы поем в пасхальную ночь:
*Ныне все наполнилось светом:
 небо, земля и преисподняя;
 да празднует же вся тварь
 восстание Христа,
 на Котором она утверждена.*

Не отнимай у нас этой надежды, о Человеколюбце!

Бабушка-закрой-дверь

В одной далекой деревне жила старая женщина по прозвищу Бабушка-закрой-дверь.

Всякий раз, когда ее родственники уходили от нее, она говорила им вслед: «Да поможет вам Бог закрыть дверь!»

Когда ее спрашивали, о какой двери идет речь, она отвечала: «Куда бы вы ни шли, держите двери своих ушей закрытыми, чтобы не слышать соблазнительного нашептывания сатаны. Затворите накрепко двери очей своих, – не читайте негодных, полных яда книг; не ходите туда, где ваши глаза могут поддасться искушениям. Также держите закрытыми уста, – помните следующее изречение: «Положи, Господи, охрану устам моим и огради двери уст моих!» (Пс 141:3).

«Мы всегда должны помнить, что наш Спаситель сказал, что за каждое напрасное или злое слово, которое мы скажем, нам придется отвечать на Страшном суде. И более того, мои родные, не забудьте закрыть дверь своего сердца, чтобы защитить себя от всех искушений, кроющихся в этом мире. Не позволяйте своему сердцу стать черным и злым. И напротив, откройте свою дверь красоте, любви и истине, то есть Богу!»

Сей день

Проповедь, приписываемая святителю Иоанну Златоусту

Великолепны знамения воскресения Господня: исчезнет ложь и изгонится зависть, уважится мир и прекратится вражда. Уже мы не будем скорбеть о первосозданном Адаме, а будем чтить второго Адама; не будем проклинать послушание Евы, а будем славить Богоматерь Марию; не погонят нас от древа, но будем мы нести крест Господень. Не будем мы бояться змея, а будем молить Духа Святого; не будем превращаться в тлен, а устремимся в небо; не изгонят нас из рая, и отнесут на лоно Авраамово; не услышим мы, как иудеи, что день

подобен ночи, а будем петь в духе: «Сей день сотворил Господь: возрадуемся и возвеселимся в оный!» (Пс 116:124). Почему? Потому что более не затмится солнце, и все наполнится светом. Не разорвется уже завеса в храме, и каждый обретет истинную Церковь. Уже не будем мы нести пальмовые ветви, а приведем в церковь новокрещенцев.

«Сей день сотворил Господь: возрадуемся и возвеселимся в оный!». Сей день – день этот, а не какой-то другой; один царь, а не множество правящих страхом. Сей день – день в истинном смысле, – день торжества, день, день праздника Пасхи, день Дарителя красоты, день Пасхального Агнца; день, поющий моло-

ком возрожденных; день, заботящийся о бедных. «Возрадуемся и возвеселимся в оный!» – поспешим же не в кабак, а в святилище. Уважайте не пьянство, а умеренность. Пусть никто не хулит день, указанный в древнем Законе, предсказанный в предостережениях, ожидаемый праотцами в обетованиях, исполнение которого узрели апостолы, признанный верой Церкви.

В сей день освободится Адам, освободится от скорби Ева, устрашится жестокая смерть; в сей день ослабеет сила камней, падут засовы гробниц и тела умерших унаследуют жизнь. В сей день незыблемые законы подземного мира побеждены будут, воскресшему Христу

откроются небеса, в мировом саду расцветут и будут плодоносить растения. Под светом этого дня прорастут цветы, иссохнут ручьи греха, члены дьявола ослабеют, полчища нечистой силы рассеются, посрамлены будут неверующие, толпы верующих возрадуются, а на главах мучеников воссияют венцы. «Сей день сотворил Господь: возрадуемся и возвеселимся в оный!» Возвеселимся любовью Христа, Который воскресением Своим осветил весь мир, прозябавший во тьме и смертной тени. Ему – единому с Отцом и Духом Святым, принадлежит слава и поклонение во веки веков. Аминь.

О ЛЮБВИ

Абба Фалассий

Только любовь к Богу соединяет любящих с Богом и друг с другом.

Достигший духовной любви, не думает о ближнем своем ничего, что не согласуется с любовью.

Кто благословляет другого устами своими, но презирает его в сердце своем, тот под покровом любви скрывает лицемерие

Достигший любви стойко переносит горести и беды, причиняемые ему его врагами.

Только любовь соединяет сотворенные существа в гармонии с Богом и друг с другом.

Настоящей любви достигает тот, кто не позволяет себе подозревать или проклинать ближнего.

В глазах Бога и людей ценен тот, кто не делает ничего, что могло бы погубить любовь.

Честная речь и чистая совесть – признаки искренней любви.

Кто клеветает на своего брата, тот под покровом доброжелательности скрывает зависть.

Телесные блага есть благодарность от людей, духовные блага – от Бога.

Любовь и целомудрие очищают душу, чистая молитва просвещает ум.

Могуч тот человек, который гонит от себя зло делами и чувствами.

Тот, кто укротил свои страсти и достиг духовного познания, тот обрел милость Божью.

Если хочешь победить плохие мысли, стремись к целомудрию и любви к ближнему.

Берегитесь несдержанности и гнева, – и ничто не потревожит вас во время молитвы.

Как от грязи не исходят приятные запахи, так и в затаившей злобу душе нет дыхания любви.

Укрощайте свой гнев и похоть, – и вскоре освободитесь от злых мыслей.

Скрытые добрые дела уничтожают чванство; если ни о ком не думаешь плохо, то гонишь от себя высокомерие.

Чванству свойственно лицемерие и обман, высокомерию – заносчивость и зависть.

Истинный правитель тот, кто управляет собой, кто подчинил свою душу и тело разуму.

Молчание и молитва, любовь и целомудрие подобны запряженной четверкой лошадей карете, увозящей душу в рай.

Как тает воск от жара огня, так и грязные помыслы исчезают пред богочестием.

Терпи все, что приносит горе и беду, поскольку через них забота Божья очистит тебя.

Как мы надеемся встретить Христа, если до сего дня служили только плотским похотям?

Добродетели и чувства рождают вечную жизнь; их отсутствие рождает смерть.

Свобода от страстей означает, что душа не стремится ко злу. Никто не сможет достичь этого без помощи Христа.

Не пренебрегайте верой, тогда душа ваша просветится, поскольку сказано: Я отдам тебе хранимые во тьме сокровища и сокрытые богатства (Исаия 45:3).

Кто любит Иисуса, тот освободится от зла, кто последует за Ним, узрит истинное познание.

Усмирите похоть целомудрием и гнев духовной любовью.

Õigeusu festival 2024

Marina Treima

Eelmisel suvel Muhus ja Saaremaal toimunud Õigeusu festivalil jäi kõlama soov aasta pärast jälle kokku tulla. Metropoliit Stefanuse ja piiskop Aleksandri õnnistusel käivadki ettevalmistused sellesuvised festivali korraldamiseks. 1.–4. augustini toimuva Õigeusu festivali teemaks on seekord „Rõõmukellad“.

Õigeusu traditsioonis on kellamängul väga oluline roll. Kuid kui oluline see on ja miks ja millest ning millal selline traditsioon alguse sai? Milline on olnud kirikukellade käekäik sõja ajal ja sellele järgnenud ateistlikul perioodil siin meie kandis? Kuidas seda oskust edasi antakse ja kus seda õppida saab? Kõikidele nendele olulistele ja praktilistele küsimustele tahame nende päevade jooksul saada ja leida vastuseid.

Festivali täpne kava on alles kujunemisel, eelinfona jagame, mida osalejatel on üldjoontes oodata.

Neljapäeval ja reedel toimub kellamängu koolitus. Praktiliste tundide jooksul saab külastada mitmeid Saaremaa õigeusu kirikuid. Juhendajaks on ülempreester Rostislav Kozakevitš Valgast.

Laupäeva hommikul toimub püha liturgia Reomäe Andrease kirikus. Pealelõunasel ajal saab kuulata huvitavaid ettekandeid. Õhtul annab kontserdi Tartu kellade ansambel. Pühapäeval peetakse piiskoplik liturgia Tornimäe kirikus, millele järgneb ühine söömaeg kirikuaias.

Kutsume üles kõiki kogudusi saatma oma esindajaid kellamängu õppima, lauljaid liturgiatele laulma ja kõiki, kes soovivad, kaasa teenima. Koguduse praktiline elu on näidanud, et mida rohkem teadlikke inimesi konkreetsele teenistusele kohale tuleb, seda lihtsam on kogu liturgilise teenimise rikkust esile tuua.

Festival ei ole mõeldud ainult õigeuskirikute liikmetele, kõik huvilised on oodatud!

Kava täieneb järk-järgult ja seda saab näha Facebooki lehel **Õigeusu Festival**.

Peatjala Prohvet Eelija kiriku kellad.
Foto: Marina Treima.

Foto Röpina koguduse arhiivist.

Cyrillus Kreegi õhtuteenistuse ettekanne Röpina kirikus

Röpina Sakariase ja Elisabeti
koguduse juhatus

Röpina kogudus pühitses 11. veebruaril väikest templipüha või väikest saharipäeva, nagu kohalikud seda kutsuvad. Sel päeval peame aulise prohveti ja ülempreestri, Issanda Eelkäija isa, püha Sakariase säilmete leidmise mälestust.

Üheksas oikumeeniline rahvusvaheline palverännak viib 30. ja 31. augustil Pranglile

Age Ploom

Reede, 30. august.

9.00 väljub Viimsist Leppneemelt laev Pranglile. Sadamas tuleks kohal olla vähemalt 20 minutit enne väljumist. Laevasõit Pranglile kestab umbes tunni.

Plaanis on avateenistus, lõunasöök, saare ekskursioon koos muuseumi külastusega, õhtusöök ja õhtupalvus.

Laupäev, 31. august

Hommikul koos päikesetõusuga alusta-

Talvisel templipüha õhtul toimus kirikus kontsert-õhtuteenistus, mille viisid on komponeerinud meie rahva üks viljakamaid vaimulikke heliloojaid Cyrillus Kreek. Tema õigeusu laulude käsikirjast tõi õhtuteenistuse usklike ja külaliste ette ansambel Heinavanker koosseisus Margo Kõlar, Mari-Liis Urb, Kadri Hunt, Anto Önnis, Taniel Kirikal ja isa Sakarias Lepik. Kogudus tänab kõiki toetajaid, abilisi ja esinejaid, tänu kellele see hingekosutav kontsert teoks sai. Eriliselt täname Margo Kõlarit, Tiina Niitvägi-Hellamaad, Provintsi Kohvikut, SA Eesti Kultuurkapitali ja SA Röpina kultuurkapitali.

me palverännakut, mille käigus külastame saarele olulisi kohti, tutvume saare ajaloo, peatuspaikades loeme palveid. Palverännaku orienteeruv pikkus on 15 kilomeetrit.

16.30 algab tagasisõit Pranglilt Leppneemele. Laevasõit kestab umbes tunni.

Palverännaku maksumus on 96 eurot. Hind sisaldab laevasõitu edasi-tagasi, ööbimist, nelja söögikorda (lõunasöök, õhtusöök, hommikusöök ja lõunasöök) ning ekskursiooni saarel.

Registreerida saab end aadressil: <https://forms.gle/ka53uNXHaLgWk4bK7> Raha palverännakust osavõtmiseks tuleks kanda kontole: Happy Days Travel, EE317700771003714415, märksõnaga **Prangli palverännak**.

Muuseumiöö

Age Ploom

Püha Siimeoni ja naisprohvet Hanna katedraal võtab sel aastal osa muuseumiööst „Öös on vabadust“, mis toimub 18. mail kell 18.00–23.00.

Kava:

14.00.–17.00. Käsitöölaad kirikuaias.
17.00. Õhtupalvus.
18.00. Kammerkoori Canorus kontsert, dirigent Piret Aidulo.
19.00. Kiriku ekskursioon, giid Age Ploom.
20.00. Kiriku ekskursioon, giid Age Ploom.
21.00. Kontsert, viiulil Mari Mirjam Laaksonen ja kitarril Milene Çakmak.

Usuõpetuslikud vestlused isa Tihhoniga

Alates 23. aprillist algavad teisipäeva õhtuti usuõpetuslikud vestlused isa Tihhoniga usklikele ja usuõppijatele. Kursused toimuvad interaktiivses Zoomi keskkonnas. Lähem info aadressil www.minausun.ee ja e-kirja teel: tihhon@rapinakirik.ee. Registreeri end, veel on kohti: <https://forms.gle/q2rdXp6u456f4FfVA>

Tänavu veebruaris möödus 190 aastat Röpina koguduse uue kiriku pühitsemisest ja selle ehitamise heaks oma elu andnud koguduse noore preestri Feodor Tšihhatsevi uinumise kaks päeva enne kirikupühitust. Kogudus tänab kõiki, kelle toel said eelmisest aastast alguse tema elupärandi, Röpina kirikuhoone remonttööd. Kolme aasta pärast tähistab kogudus 275 aasta täitumist esmamainimisest. Loodame kogu südamest, et need pidustused saavad toimuda uuendatud kirikuhoones. Kõik, kes armastavad südamest soovivad anda selleks endapoolse panuse, leiavad selleks mitmeid võimalusi koguduse kodulehel www.rapinakirik.ee.

Registreerimise ja maksmise tähtaeg on 5. august, aga mida varem Sa otsuse ära teed, seda suurem on võimalus, et Sulle on olemas koht laeval.

Facebookist leiad ürituse nime alt „Oikumeeniline rahvusvaheline palverännak Pranglil 30.–31. august 2024“. Küsimuste korral kirjuta Facebooki Age Ploomile, saada e-kiri aadressile armastaevas@gmail.com või helista numbril 5208899.

Palverännakust osa võtmiseks ei pea olema ühegi kiriku liige.

Eelmise aasta muljed leiad siit: <https://ageagapi.wordpress.com/category/oikumeeniline-palverannak-naissaa-rel-8-9-09-2023/>